

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด
อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

นางวรรณมาศ แสงประทุม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

**Farmers Participation for Mangosteen Production in the Large Agricultural
Land Plot in Wang Ta Node Sub-district, Na Yai Am District,
Chanthaburi Province**

Mrs.Wassamas Sangpratoom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด
อำเภอ นายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ชื่อและนามสกุล นางวรรณมาศ แสงประทุม

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

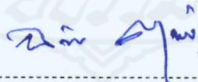
..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ฉัฐิณี หาญกิตติชัย)

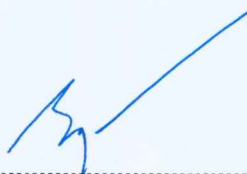
..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วิชัย)

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ฉัฐสิณี หาญกิตติชัย ประธานกรรมการสอบ ที่ให้คำแนะนำทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี และเกษตรกรทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และให้การสนับสนุนข้อมูล ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท ที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณบิดา และมารดา ที่คอยห่วงใย ให้กำลังใจ สนับสนุนความสำเร็จ ทุกวิถีทางจนสามารถทำให้การวิจัยลุล่วงด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

วรรมมาส แสงประทุม

ตุลาคม 2561

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด
อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ผู้วิจัย นางวรรณมาศ แสงประทุม รหัสนักศึกษา 2599000946

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ
ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกร (2) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร (3) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร และ (4) แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 76 คน เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ 51-60 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 21,127.14 บาท และระยะเวลาของการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม 1-2 ปี ส่วนการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) เกษตรกรมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (3) เกษตรกรมีทัศนคติบางเรื่องที่ไม่ตรงกัน อีกทั้งยังไม่คุ้นเคยกับการทำงานเป็นทีม (4) แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ควรเริ่มต้นจากการบูรณาการร่วมกันระหว่าง 2 ภาคส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแปลงใหญ่ ซึ่งต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง ส่วนที่ 2 ภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ควรจะมีการบูรณาการนโยบายหรือกิจกรรมร่วมกัน เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินกิจกรรมให้แก่กลุ่มเกษตรกร ควรมีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้ถ่ายทอดแก่เกษตรกร ทั้งนี้ นโยบายของภาครัฐควรมีความต่อเนื่อง

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ จังหวัดจันทบุรี

Thesis title: Farmers' Participation for Mangosteen Production in the Large Agricultural Land Plot in Wang Ta Node Sub-district, Na Yai Am District, Chanthaburi Province

Researcher: Mrs. Wassamas Sangpratoom; **ID:** 2599000946;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Jinda Khlibtong, Associate Professor;

(2) Dr. Chalernsak Toomhirun, Assistant Professor ; **Academic year:** 2017

Abstract

The objectives of this research were to study (1) operational and management conditions of mangosteen production by the farmer group, (2) farmers' participation of in operational process of the farmer group, (3) analysis of SWOT of the operations of the farmer group, and (4) an extension guideline for the operations of the farmer group.

The population of this study was 76 farmers who participate in large agricultural land plot of mangosteen production in Wang Ta Node Sub-district, Na Yai Am District, Chanthaburi Province, all population was included in the study. Data were collected through interviewed questionnaire and analyzed to determine frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, and standard deviation.

The research results were revealed that (1) most of the members had age between 51-60 years, had education at lower than a bachelor's degree and an average income of 21,127.14 baht per month. Duration of joining a group was about 1–2 year. The management of mangosteen farmer group in a large agricultural land plot was rated in overall at a high level. (2) The farmers participated in the operational process of large agricultural land plot of mangosteen production at moderate level. (3) The farmers had some conflicted opinions among them and they were not used to work together as a team. Furthermore, (4) the extension guideline for the operations of the farmer group in large agricultural land plot for mangsteen production, it should be started from integrating two parts together including part 1 - mangosteen farmers in large agricultural land plot should develop an effectiveness and strength of management within the group, and part 2 - government sector, especially the local government agency should integrate policy or activity together to avoid redundancy in activity operations to the farmer group. Moreover, there should be research and development for transferring knowledge to farmers and government policy should be consistent and continuous.

Keywords: Farmer participation, Mangosteen production large agricultural land plot, Chanthaburi Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
นโยบายและแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การเกษตร	16
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	19
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT	22
ข้อมูลพื้นที่ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	28
ประชากร	28
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	28
การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	36
ตอนที่ 1 ข้อมูลของเกษตรกร	36
ตอนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่	39
ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุด แบบแปลงใหญ่	52
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค	60
ตอนที่ 5 แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด แบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี	71
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
สรุปการวิจัย	77
อภิปรายผล	83
ข้อเสนอแนะ	89
บรรณานุกรม	90
ภาคผนวก	94
ก แบบสัมภาษณ์	95
ข แบบสนทนา	105
ค ค่าความตรง	109
ง ค่าความเที่ยง	118
ประวัติผู้วิจัย	121

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามเพศ.....	36
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามอายุ.....	37
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามสถานภาพ.....	37
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	37
ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	38
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม.....	38
ตารางที่ 4.7 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการบริหารจัดการภาพรวม.....	39
ตารางที่ 4.8 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อด้านการวางแผน.....	40
ตารางที่ 4.9 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อด้านการจัดโครงสร้างองค์กร.....	42
ตารางที่ 4.10 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อด้านการจัดคนเข้าทำงาน.....	44
ตารางที่ 4.11 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อด้านการอำนวยการ.....	46
ตารางที่ 4.12 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อด้านการควบคุม.....	48
ตารางที่ 4.13 ระดับความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวม.....	52
ตารางที่ 4.14 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน.....	53
ตารางที่ 4.15 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ.....	55
ตารางที่ 4.16 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์.....	57
ตารางที่ 4.17 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล.....	59

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจุดแข็งของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี.....	61
ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจุดอ่อนของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี.....	63
ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโอกาสของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี.....	66
ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอุปสรรคของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี.....	68
ตารางที่ 4.22 กลยุทธ์ TOWS Matrix ของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี.....	69
ตารางที่ 4.23 การพัฒนาการบริหารจัดการภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง.....	71
ตารางที่ 4.24 การปรับปรุงกิจกรรมในโซ่อุปทานกลุ่มผู้ผลิตแปลงใหญ่มังคุด.....	74

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุด แบบแปลงใหญ่.....	76

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มังคุดจัดเป็นไม้ผลเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย โดยไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกที่มีส่วนแบ่งการตลาดถึงร้อยละ 80.00 ของตลาดโลก ซึ่งปี 2559 มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 415,020.00 ไร่ มีปริมาณผลผลิต 178.69 ล้านตัน และมีมูลค่า 4,349.76 ล้านบาท ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนาม ฮองกง ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา กัมพูชา และเกาหลีใต้ เป็นต้น ส่วนประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) สำหรับปัญหาการผลิตมังคุดที่พบ คือ สภาพอากาศที่แปรปรวน ส่งผลให้มังคุดไม่ค่อยออกดอก หรือออกดอกช้า ปัญหาด้านแรงงานในกระบวนการเก็บเกี่ยว และกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยวเกิดการล่าช้า ส่งผลให้มังคุดสุกมากเกินไป หรือมีลักษณะผิวดำ จึงไม่สามารถส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ รวมถึงปัญหาที่ประเทศไทยยังไม่มีแผนยุทธศาสตร์เพื่อการแข่งขัน และการสนับสนุนใช้ระบบการเกษตรดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice; GAP) อย่างเป็นรูปธรรมในสินค้าเกษตร จึงทำให้คุณภาพผลผลิตไม่ได้มาตรฐานเวทีแข่งขัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2557, น. 04) และรุจิณี สันติกุล (2556, น.114-117)

นอกจากนี้ เกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องการผลิต และการจำหน่ายสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร ปัญหาการขาดอำนาจต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต การจัดการห่วงโซ่อุปทาน และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ไม่ทั่วถึง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้กำหนดนโยบายเรื่องระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยรวมพื้นที่การผลิตเป็นแปลงขนาดใหญ่ ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิต และมีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนการจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นระบบที่มุ่งปรับเปลี่ยนระบบการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ขนาดใหญ่ เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรรายย่อยมาสู่การรวมกลุ่มที่สามารถใช้เครื่องมือ เครื่องจักรกลช่วยในการผลิต และเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น มีความสามารถในการจัดการการผลิตอย่างมืออาชีพ ทำให้คุณภาพสินค้าได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน สามารถเข้าถึงการตลาดและมีอำนาจต่อรองทางการตลาดสูงขึ้น ต้นแบบของการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบใหม่นี้ เป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานต่างๆ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) ทั้งนี้ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เป็นอำเภอหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งผลิตมังคุดที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี มีเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด จำนวน 1,605 คน รวมพื้นที่ทั้งหมด 5,933 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้วทั้งหมด 5,539 ไร่ ผลผลิตรวม 4,022 ตัน ซึ่งตำบลวังโตนด อำเภอนายายอามเป็นหนึ่งในต้นแบบแปลงใหญ่มังคุดของจังหวัด จำนวนสมาชิก 76 คน พื้นที่ 458 ไร่ มีการรวมรูปแบบกลุ่มแบบเกษตรกร สมาชิกในกลุ่มได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ จากกรมวิชาการเกษตร สามารถนำเทคโนโลยีการผลิตมังคุดคุณภาพไปใช้ในกระบวนการผลิตแล้วสามารถลดต้นทุนการผลิตมังคุดได้ (สมบัติ ตงเต้า และคณะ, 2555) ทั้งนี้การรวมกลุ่มยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร เนื่องจากประสบปัญหาด้านต่างๆ อาทิ วัฒนธรรมในการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการ และผู้นำไม่เข้มแข็ง เป็นต้น หากเกษตรกรสามารถรวมกลุ่มได้อย่างเข้มแข็ง นับเป็นแนวทางสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตร และเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน เพราะการรวมตัวกันจะเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรอง ทั้งในด้านการผลิตและการตลาด นอกจากนี้ยังนำมาซึ่งความร่วมมือกันของหมู่คณะ ในการหนุนช่วยซึ่งกันและกัน การพัฒนาระบบการทำงานเป็นกลุ่ม การวางแผนการจัดการเอื้อประโยชน์ต่อการหาแหล่งเงินทุน และการสนับสนุนจากภายนอก

จากเหตุผลที่กล่าวมาเบื้องต้น การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกร รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของกลุ่ม เพื่อนำไปสู่แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ต่อไป

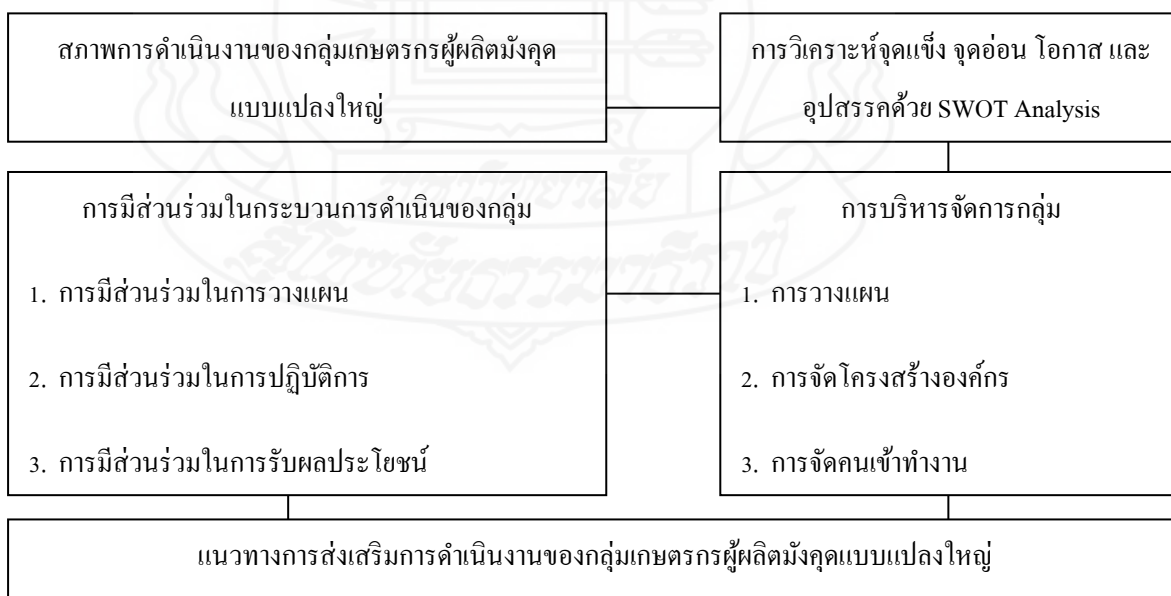
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
- 2.4 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จึงนำข้อมูลมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ใช้รูปแบบงานวิจัยแบบผสม (Mix Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งขอบเขตการวิจัยประกอบด้วย

4.1 ขอบเขตด้านประชากร คือ เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 76 คน ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรปี 2560

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย นโยบายและแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรการเกษตร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT และข้อมูลพื้นที่ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ที่ศึกษานี้ คือ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น 8 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2560 - เดือนสิงหาคม 2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

5.1 การบริหารจัดการกลุ่ม หมายถึง การบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ในด้านต่างๆ คือ การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุม

5.2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินของกลุ่ม การที่กลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

5.3 กลุ่มเกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดเป็นหลักมารวมกลุ่มกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารจัดการร่วมกันในการผลิตและการจัดจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับรวมทั้ง ทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต และมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มมากขึ้น

5.4 แนวทางการส่งเสริม หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการด้านต่างๆ ของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มแบบแปลงใหญ่

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ดังนี้

6.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ใช้เป็นแนวทางเพื่อส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มให้ดำเนินงานตามนโยบาย การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

6.2 ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการดำเนินงานในพื้นที่

6.3 เป็นข้อมูลที่ใช้เผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจ นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานโครงการต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยดังต่อไปนี้

1. นโยบายและแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
2. แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การเกษตรกร
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT
6. ข้อมูลพื้นที่ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบายและแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง โดยมีโครงการสำคัญ คือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ประมง ปศุสัตว์ โดยเน้นให้ความสำคัญเรื่อง การลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมเป็นแปลงใหญ่ก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนดเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร ทั้งนี้โครงการปรับโครงสร้างสินค้าดังกล่าว จะต้องทำการผลิตในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับสินค้า 20 ชนิด โดยมีหลักการการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาด มีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่ม และมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทาน และอุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาด และราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559; น. 1-7)

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้ทุกหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเพิ่ม

ขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยการจัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำการผลิต มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิต และรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน 2) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต และมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน

1.1 แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

1.1.1 **ผู้จัดการพื้นที่** คือ นักส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ (เกษตรอำเภอ) ทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่ทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน

1.1.2 **พื้นที่แปลงใหญ่** เป็นการรวมแปลงเล็กของเกษตรกรให้มีพื้นที่ขนาดใหญ่ ในการรวมกันผลิตสินค้าเกษตร โดยมีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง

1.1.3 **กลุ่มเกษตรกร** เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรเจ้าของแปลง เพื่อให้มีการร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดเป้าหมายการผลิตการตลาด จัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกันกำหนดเทคโนโลยี ที่ใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ และดำเนินการตามแผน ฯลฯ

1.1.4 **การบริหารจัดการแปลง** โดยผู้จัดการพื้นที่จะต้องเป็นผู้บริหารจัดการแปลงทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน เช่น เชื่อมโยงการตลาด การจัดการปัจจัยการผลิตเครื่องจักรกลและเทคโนโลยี การจัดการกระบวนการผลิตและการตลาด ฯลฯ เพื่อให้มีการดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1.2.1 การเตรียมการ

1) กำหนดพื้นที่เป้าหมาย คัดเลือกพื้นที่ดำเนินการที่มีความพร้อมในการจัดทำแปลงใหญ่ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ทูเรียน ลำไย มะม่วง มังคุด เงาะ ส้มโอ มะพร้าว น้ำหอม สับปะรด ปลายั้มน้ำมัน และผัก โดยพิจารณาจากพื้นที่นำร่องตามระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ (MRCE) และการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร นำมาขยายผลเป็นแปลงใหญ่ (ทั้งนี้ ผักจะพิจารณาจากพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิต ในลักษณะการผลิตผักปลอดภัย) โดยกำหนดให้เกษตรอำเภอ เป็นผู้จัดการพื้นที่

2) กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ส่วนกลางจัดสัมมนา เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน วัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และร่วมกันกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน และติดตามประเมินผลการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบ

แปลงใหญ่ การสัมมนาครั้งนี้จะเป็นการสร้างแนวทางการทำงานที่ชัดเจนให้แก่เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรต่อไป และจัดทำคู่มือการดำเนินงาน

3) ชี้แจงทำความเข้าใจ ส่วนกลางจัดสัมมนาเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ในการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ให้แก่ผู้จัดการพื้นที่ วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่เขต จังหวัด และผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน

4) ประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์ในทุกระดับ โดยการจัดนิทรรศการ และจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร สื่อ วิดีทัศน์ ฯลฯ

1.2.2 พัฒนาผู้จัดการพื้นที่

1) การสร้างวิทยากรหลัก (Core Team)

(1) การคัดเลือกวิทยากรหลัก ส่วนกลางร่วมกับสำนักส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรเขต พิจารณาคัดเลือกวิทยากรหลัก

(2) การอบรมและสร้างวิทยากรหลัก ส่วนกลาง (กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรและสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี) ร่วมกับมหาวิทยาลัยบูรพาจัดอบรมวิทยากรหลัก เพื่อให้เป็นพี่เลี้ยง ที่ปรึกษา และกำหนดหลักสูตรการอบรมให้แก่ผู้จัดการพื้นที่

(3) การพัฒนาหลักสูตรผู้จัดการพื้นที่ ส่วนกลาง และเขตร่วมกับวิทยากรหลักจัดทำหลักสูตรการอบรมผู้จัดการพื้นที่ เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้จัดการพื้นที่ให้สามารถบริหารจัดการ การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ได้ ตั้งแต่การจัดหาปัจจัยการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปจนถึงการตลาด ตลอดจนการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับกลุ่มการผลิตสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน

2) การพัฒนาผู้จัดการพื้นที่

(1) การฝึกอบรมผู้จัดการพื้นที่ ส่วนกลางร่วมกับเขต และวิทยากรหลัก จัดฝึกอบรมผู้จัดการพื้นที่ให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการพร้อมที่จะปฏิบัติงานในพื้นที่ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

(2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้จัดการพื้นที่ โดยสำนักส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรเขต จัดเวทีให้ผู้จัดการพื้นที่ได้มี โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จากประสบการณ์การทำงานเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้จัดการพื้นที่ในการปฏิบัติงานจริง

(3) จัดทีมให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้จัดการพื้นที่ โดยสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตจัดทีมให้คำปรึกษาแนะนำ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่เขตและวิทยากรหลัก

3) การทำงานส่งเสริมการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่

(1) การทำงานร่วมกับภาคีและเครือข่าย ผู้จัดการพื้นที่ประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ก. ประชุมร่วมกันกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางพัฒนาในทุกขั้นตอนตลอดจนกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และการสนับสนุนการดำเนินงานแปลงใหญ่

ข. ประสานงานกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกันตามแผน

(2) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของแปลงใหญ่

ก. รวมพื้นที่และรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต ผู้จัดการพื้นที่ประสานกับเกษตรกรเจ้าของแปลงในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อรวมกลุ่มในการดำเนินงานแปลงขนาดใหญ่

ข. วิเคราะห์สถานการณ์ของพื้นที่ ผู้จัดการพื้นที่จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดประเด็นและเป้าหมายการพัฒนาในแต่ละพื้นที่/ แปลงให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ (Zoning) สภาพปัญหา และความต้องการของเกษตรกรในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตร การตลาด และเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม ฯลฯ เพื่อให้ได้เป้าหมายของการพัฒนาแปลงใหญ่ร่วมกัน

ค. การวางแผนการปฏิบัติงาน ผู้จัดการพื้นที่ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติงานทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

ง. พัฒนากลุ่มเกษตรกร ผู้จัดการพื้นที่จัดกระบวนการกลุ่ม และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรเข้าไปเรียนรู้แล้วนำมาปฏิบัติในพื้นที่ โดยประสานศูนย์เรียนรู้ฯ และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาตามเป้าหมายแปลงใหญ่ของกลุ่ม

(3) การบริหารแปลงใหญ่

ก. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้จัดการพื้นที่ดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเกษตรกรเจ้าของแปลงในกิจกรรม

ข. การบริหารจัดการผลิตและการตลาด ผู้จัดการพื้นที่ และกลุ่มเกษตรกรดำเนินการ

ค. ดำเนินงานจัดทำแปลงใหญ่ ผู้จัดการพื้นที่สนับสนุนให้เกษตรกรดำเนินงานจัดทำแปลงใหญ่ตามแผนปฏิบัติงาน

(4) การสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่

ก. ผู้จัดการพื้นที่ ประสานงานกับหน่วยงานวิชาการในพื้นที่ และ ส่วนกลาง เพื่อสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่ผู้จัดการพื้นที่ และ เกษตรกรในการดำเนินงานแปลงใหญ่

ข. ผู้จัดการพื้นที่ ประสานงานกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการสนับสนุน การดำเนินงานแปลงใหญ่

(5) การติดตาม ประเมินผล และรายงาน

ก. ติดตามประเมินผล ให้มีการติดตาม/ นิเทศโดยส่วนกลาง เขต และ จังหวัด

ข. สรุบบทเรียนการดำเนินงานโครงการ โดยถอดบทเรียนผลการ ดำเนินงาน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแปลงใหญ่ และนำเสนอในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดับจังหวัด/ ระดับเขต/ ระดับประเทศ

ค. การรายงานการดำเนินงาน

การศึกษาของ กมลรัตน์ ธีระพงษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายเกษตรแปลงใหญ่ กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน พบว่า การเข้าไปส่งเสริมการทำเกษตรแปลงใหญ่ ในปี 2559 พบว่า ไม้ผล ได้แก่ ทุเรียน และมังคุด มีการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนโดยทุเรียนมีต้นทุน ลดลงเฉลี่ยจาก 10,770 บาท/ไร่ เหลือ 8,616 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ของต้นทุนทั้งหมด และมังคุดมีต้นทุนที่ลดลงเฉลี่ยจาก 3,265 บาท/ไร่ เหลือ 2,565 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 21.44 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งในส่วนของ การลดต้นทุนนั้น เกษตรกรสามารถลดต้นทุนได้จากกิจกรรม ต่างๆ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ เรื่องของการใช้ปุ๋ยเคมี และการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต ซึ่ง ก่อนมีการซื้อปุ๋ยเคมีนั้น จะมีการสำรวจคุณภาพดินเพื่อดูปริมาณปุ๋ยเคมีที่เหมาะสม และมีการ สำรวจความต้องการจากสมาชิกในกลุ่มแล้วจึงทำการซื้อรวมกัน เพื่อลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี นอกจากนี้ ยังมีการให้ความรู้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิต และกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ และตรงตามความต้องการของตลาด ส่งผลให้สามารถขายสินค้าได้มากขึ้น ซึ่งผลการจากเข้าไปส่งเสริม ทำให้ปริมาณผลผลิตของทุเรียนและมังคุดเพิ่มขึ้นร้อยละ 33.90 และ ร้อยละ 8.77 ตามลำดับ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร

กลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร แนวคิดที่สำคัญเช่นเดียวกับกลุ่มในชุมชนโดยทั่วไป โดยกล่าวถึงกลุ่มว่ามาจากแนวคิดของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมนุษย์ที่จะดำรงในฐานะ

ของสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัย และสร้างวัฒนธรรมสร้างสังคมร่วมกัน ซึ่งได้มีการอธิบายความหมายของกลุ่มหลากหลายความหมายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มกิจกรรม กลุ่มเรียนรู้ องค์กรชุมชน องค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรประชาชน มีการให้ความหมายที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันในประเด็นของรายละเอียด นักวิชาการให้ความหมายไว้หลากหลายมุมมอง เช่น

Forsyth (2009, p.3) ให้ความหมายของคำว่า กลุ่ม คือ การที่บุคคลสองคนหรือมากกว่า มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทางสังคม

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2551) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม คือ ระบบที่เกิดจากการรวมตัวระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นบรรทัดฐานของกลุ่มหรือบทบาท และหน้าที่ของสมาชิก เพื่อที่จะทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันตลอดจนสมาชิกมีความรู้สึกร่วมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

สรุปความหมายของกลุ่มไว้ว่า ความหมายของกลุ่มมีหลายนิยามแล้วแต่ผู้เขียนจะนิยามมอง หรือศึกษาในกลุ่มในแง่มุมใด ซึ่งมีการให้คำนิยามของคำว่ากลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 มุมมองด้วยกัน คือ มุมมองด้านทางสังคมวิทยา เน้นตัวปลูกในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ก็จะเน้นความหมายอยู่ที่การอยู่รวมกันที่ทำให้เกิดกลุ่ม มุมมองทางด้านองค์กร เน้นการบริหารจัดการ ก็จะเน้นความหมายที่ความเป็นระบบของกลุ่ม และมุมมองทางด้านจิตวิทยา เน้นพฤติกรรมของบุคคลก็จะเน้นความหมายที่ปฏิสัมพันธ์หรือปฏิภพต่อกัน

2.1 ความสำคัญของกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร

กลุ่มมีความจำเป็นต่อการส่งเสริมการเกษตร กลุ่มจะช่วยนำพาสมาชิกและชุมชนไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ ถ้ากลุ่มมีความเข้มแข็ง พลังของกลุ่มจะช่วยบรรเทาหรือสภาพปัญหาที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ซึ่งบางครั้งไม่อาจสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ก็จะสามารแก้ไขได้ด้วยพลังกลุ่ม

นภาพรณี หะวานนท์ (2550, น.81) ได้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของกลุ่มว่าการรวมกลุ่มเป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็งแก่ชุมชน เพราะการรวมกลุ่มเป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในชุมชน เพื่ออุดมการณ์และแนวทางในการปรับตัวร่วมกัน การรวมกลุ่มจึงทำให้เกิดหรือเสริมพลังของ “ความเป็นชุมชน” ให้มีแรงเกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น นอกจากนี้ บัณฑิต อ่อนดำ และจิตติ มงคลชัยอรัญญา (อ้างถึงในปารีชาติ วลัยเสถียร, 2543; น.392) อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของกลุ่มเช่นกัน ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาสรุปข้อความสำคัญของกลุ่มต่อการส่งเสริมการเกษตรได้ดังนี้

1. สร้างกระบวนการทัศน์หรือเปิดมุมมองใหม่ๆ ของสมาชิกมารวมกลุ่มกัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ การทำงาน การวางตนในสังคม และการสร้างความคิดที่ดี จะทำให้เกษตรกรอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากขึ้น

2. เกิดพลังอำนาจในการคิดริเริ่มและต่อรอง การรวมกลุ่มทำให้เกิดพลังอำนาจในการคิดริเริ่มและต่อรอง อันจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทางอ้อม เมื่อมีการรวมกลุ่มกัน จะทำให้คนอื่นที่อยู่นอกกลุ่มเกิดความเกรงใจ ไม่กล้าที่จะเอาัดเอาเปรียบสมาชิก ซึ่ง บัณฑิต อ่อนดำ และวิริยะ น้อยวงศ์ นยางค์ (2533, น.140) อธิบายถึงการรวมกลุ่มของเกษตรกรว่า เป็นสิ่งที่จำเป็นในกระบวนการพัฒนาชนบทที่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเพราะไม่มีกลุ่มเกษตรกรและอำนาจการต่อรองทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ของเกษตรกรจะไม่มีอำนาจการต่อรองในด้านต่างๆ ตามมา

3. ศูนย์กลางของการส่งเสริมพัฒนาแก่สมาชิก เป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของสมาชิกในการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร แก่ชุมชนเกษตร กลุ่มต่างๆ ที่มีในชุมชนเกษตรจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี เมื่อสมาชิกมีปัญหาในการทำอาชีพการเกษตร

4. อบรมและประสานความสามารถ กลุ่มสามารถประสานให้ผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะในแต่ละด้านมารวมกัน เพื่อสร้างความสำเร็จในด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้น สมาชิกสามารถเสริมจุดแข็งและชดเชยจุดอ่อนซึ่งกันและกัน ความสามารถรอบด้านที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

5. สร้างการตัดสินใจร่วม คุณสมบัตเป็นแหล่งกลางที่เอื้ออำนวยให้เกิดความเห็นหลากหลายทั้งที่ตรงกันและไม่ตรงกัน โดยสามารถใช้กลุ่มเป็นที่ยุติในการตัดสินใจของทุกฝ่าย เรียกว่า การตัดสินใจร่วมกัน การตัดสินใจของกลุ่มจะได้ผลดี และเป็นที่ยอมรับกว่าการตัดสินใจโดยลำพัง และทำให้การตัดสินใจที่เกิดขึ้นมีคุณค่า และมีความหมายในการปฏิบัติมาก การตัดสินใจที่สมาชิกมีส่วนร่วม

6. เพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหาแก่สมาชิกและกลุ่ม การที่สมาชิกมีโอกาสพบปะกัน ในการประชุมกลุ่ม ทำให้ทราบถึงความสามารถของกันและกัน ทั้งในแง่ของความรู้และปัจจัยของกลุ่ม เช่น เงินทุนของกลุ่มสมาชิกบางรายมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการลงทุน แต่ยังขาดปัจจัยด้านต้นทุน สมาชิกก็สามารถกู้เงินจากกลุ่มได้ เมื่อชำระคืนเข้ากลุ่มพร้อมดอกเบี้ย ทำให้ทุนนั้น ไม่สูญหายแต่อกแยก พร้อมทั้งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์ภายหลัง

7. ส่งเสริมการพัฒนาสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้น ทั้งจากการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ ระหว่างกันและกัน และการได้ทำงานร่วมกัน ความรู้ที่ว่ามีอาจ

มาจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งที่มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในที่ประชุมกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มยังช่วยกระตุ้นให้สมาชิกตื่นตัวในการพัฒนาตนเองได้ข้อมูลที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองและเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือสมาชิกคนอื่น

สรุปได้ว่ากลุ่มในการทำงานการเกษตร หมายถึง การที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกันมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีพฤติกรรมตลอดจนการกระทำของแต่ละบุคคลเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ที่ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ กลุ่มมีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเกษตร โดยกลุ่มสร้างกระบวนการทัศน์หรือเปิดมุมมองใหม่ๆ ส่งเสริมสมาชิกที่มารวมกลุ่มกันเกิดพลังอำนาจในการคิดริเริ่มและต่อรอง ศูนย์กลางของการส่งเสริมพัฒนาแก่สมาชิกช่วยรวบรวมและประสานความสามารถ สร้างการตัดสินใจร่วม เพิ่ม โอกาสในการแก้ปัญหาแก่สมาชิกและกลุ่ม และส่งเสริมการพัฒนาสมาชิกให้มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น

2.2 ปัจจัยการเกิดกลุ่ม

โดยพื้นฐานแล้วการรวมกลุ่มของคนเกิดจากความใกล้ชิด และมีความรักใคร่ชอบพอกัน สนับสนุนกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ต้องพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ หรือต้องใกล้ชิดกันทางกายภาพของถิ่นที่อยู่อาศัยก็มักเกิดการรวมกลุ่มกันได้ง่าย แต่การอธิบายในลักษณะนี้อาจไม่สะท้อนถึงสาเหตุหรือที่มาของการรวมกลุ่ม อย่างไรก็ตามสามารถอธิบายถึงปัจจัยของการรวมกลุ่มได้ 3 ประการดังนี้

1. การรวมกลุ่มมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นร่วมกัน (Activities) การรวมกลุ่มของคนจะมีกิจกรรมเกิดขึ้นตามมาเสมอ กิจกรรมนั้นส่วนใหญ่บ่งชี้ถึงความสนใจร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มที่จะกระทำร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย กิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะมีขอบเขตจำกัดโดยยึดโยงกับความรู้ประสบการณ์และภูมิปัญญาที่สมาชิกมีอยู่ เห็นได้ชัดว่ากลุ่มโดยส่วนใหญ่เลือกที่จะทำกิจกรรมในประเด็นที่ตนเองสนใจ

2. การรวมกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction) หมายถึง การมีปฏิริยาโต้ตอบในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเอง โดยที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกภายในกลุ่มเกิดขึ้นในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าที่จะต่อต้านกัน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่อกลุ่มอีกด้วย เพื่อเป็นการขยายกิจกรรมการดำเนินงานออกไปให้สังคมได้รับรู้ และเห็นประโยชน์ของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

3. การรวมกลุ่มมีความรู้สึกร่วม (Sentiments) ความเป็นกลุ่มจะต้องทำให้สมาชิกของกลุ่มทั้งหมดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะการทำให้เกิดความรู้สึกร่วม ซึ่งอาจ

ได้รับการกระตุ้นจากการมีจิตสำนึกเดียวกัน เห็นปัญหาร่วมกันและต้องการแสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาเหล่านั้นร่วมกัน

หลักการรวมกลุ่มว่าควรจะเป็นการรวมกลุ่ม แบบ 3 ชั้น 8 ตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การจัดตั้งกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี ฯลฯ มีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดอยู่ 8 ประการ คือ การค้นหาผู้นำ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความสมัครใจจริง มีสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกัน เพศเดียวกัน ไม่ขัดแย้งกัน และสถานการณ์บีบตัวคล้ายกัน

ขั้นที่ 2 การเคลื่อนไปของกลุ่ม ช่วยผลักดันให้เกิดพลังการต่อสู้ และพลังการต่อรองในโอกาสต่อไป มีหลักเกณฑ์ควรยึดถือ 8 ประการ คือ ส่งเสริมการประชุมพบปะ ส่งเสริมแนวความคิด ส่งเสริมการมีระเบียบวินัยกติกา ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพบุคคล ส่งเสริมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง ส่งเสริมวิชาการ ส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม และส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกัน

ขั้นที่ 3 การเจริญเติบโตของกลุ่ม หมายถึง สมาชิกของกลุ่มเพิ่มจำนวนขึ้น และเกิดกลุ่มใหม่ๆ ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีอยู่เดิม ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของกลุ่ม มีหลักเกณฑ์ควรยึดถือ 8 ประการ คือ การสร้างผลประโยชน์ร่วม สร้างกิจกรรมพึ่งพากัน เสริมสร้างความสามารถและกิจกรรมอื่นใหม่ๆ สร้างพลังร่วมในการดำเนินการ เสริมสร้างการลดความสิ้นเปลืองร่วมกันและสร้างพลังต่อรอง

2.3 ประโยชน์ของการรวมตัวกันเป็นองค์กรเกษตรกร

การรวมตัวของเกษตรกรในรูปขององค์กรเกษตรกร เป็นแนวทางแก้ไขปัญหของเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรหลายประการ คือ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548)

1. เมื่อรวมตัวแล้ว เกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาที่ถูกลง ตัวอย่างเช่น เกษตรกร 100 คน ต้องการซื้อปุ๋ยคนละ 500 กิโลกรัม ถ้าเกษตรกรต่างคนต่างซื้อคนละ 500 กิโลกรัม พ่อค้าจะคิดราคาขายปลีก แต่ถ้าเกษตรกรรวมตัวกันซื้อเป็นกลุ่ม พ่อค้าก็จะคิดราคาขายส่ง ซึ่งเป็นราคาที่ถูกลงอย่างแน่นอน ทั้งนี้เพราะพ่อค้าไม่ต้องเก็บสต็อกปุ๋ยไว้นาน ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยธนาคาร ในกรณีที่พ่อค้ากู้เงินจากธนาคารไปซื้อไม่ต้องเสียค่าจ้างคนงานเฝ้าโกดัง และไม่ต้องหักน้ำหนักรปุ๋ยที่อาจสูญหายไป เป็นต้น

2. เมื่อรวมตัวกันแล้วเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น

3. ในแง่ของการรับเทคโนโลยี หรือความรู้จากเจ้าหน้าที่ ถ้าเกษตรกรรวมตัวกัน การถ่ายทอดเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ก็สามารถจะทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และเกษตรกรสามารถรับการถ่ายทอดได้รวดเร็วกว่าการถ่ายทอดเป็นรายบุคคล และตามหลักของการเรียนรู้แล้วเกษตรกรจะเรียนรู้จากเพื่อนสมาชิกได้ง่ายกว่าเรียนรู้จากบุคคลภายนอก หรือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

4. การรวมกลุ่มกัน จะทำให้เกษตรกรสามารถเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐได้ดีกว่าที่จะเรียกร้องโดยคนใดคนหนึ่งนอกกลุ่ม เพราะไม่สามารถอ้างว่าเป็นตัวแทนของเกษตรกรทั้งหมดได้

5. การรวมกลุ่มกัน สามารถผลิตสินค้าหรือผลผลิตส่งตลาดหรือผลิตให้บริษัทเอกชนได้ในจำนวนและคุณภาพตามที่บริษัทต่างๆ เหล่านั้นต้องการ ภายใต้การตกลงราคากันล่วงหน้า

6. การรวมกลุ่มกัน เกษตรกรสามารถจะแปรรูปผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อย่างอื่นได้

7. การรวมกลุ่มกัน ทำให้เกษตรกรสามารถรับเอาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคจากบริษัทผู้ผลิตมาจำหน่ายให้กับสมาชิกได้ ในราคาที่ถูกลงกว่าที่ต่างคนต่างไปซื้อมาจากตลาดโดยตรง

8. การรวมกลุ่มกัน เกษตรกรจะสามารถร่วมกันควบคุมพื้นที่ และปริมาณผลผลิตให้อยู่ในปริมาณที่พอเหมาะกับความต้องการของตลาด โอกาสที่ผลผลิตจะล้นตลาดทำให้ราคาตกจะมีน้อย

9. การรวมกลุ่มกัน จะทำให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือภาครัฐในการให้ข้อมูลที่จำเป็น เพื่อรัฐบาลจะได้นำไปแก้ไขให้กับเกษตรกร

10. การรวมกลุ่มกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เกษตรกรสามารถทำนิติกรรมต่างๆ กับบริษัทเอกชนอื่นๆ ได้

11. การรวมกลุ่มกัน ทำให้เกษตรกรสามารถมีพลังต่อรองกับกลุ่มต่างๆ ได้ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตัวเอง หรือเพื่อไม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาเอารัดเอาเปรียบสมาชิกของกลุ่มได้

12. การรวมกลุ่มกัน ทำให้เกษตรกรสามารถระดมทุนดำเนินการค้า

ทั้งนี้ประโยชน์ของการรวมกลุ่มของเกษตรกรมีอีกหลายประการ หากได้ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม ฝึกอบรมผู้นำกลุ่ม และเกษตรกรให้เข้าใจถึงความสำคัญของการรวมตัวกัน เข้าใจถึงการบริหารงาน และเข้าใจถึงการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ความสำเร็จในการรวมกลุ่มเกษตรกรจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

2.4 องค์ประกอบของความสำเร็จขององค์กรเกษตรกร

การรวมตัวกันเป็นองค์กรเกษตรกร หรือกลุ่มในรูปแบบต่างๆ นั้น มีเป็นจำนวนมากไม่น้อยที่ประสบผลสำเร็จจากการดำเนินงาน และมีไม่น้อยเช่นกันที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานของกลุ่มไม่ราบรื่น อย่างที่คิดกันไว้ตั้งแต่ก่อนจัดตั้งกลุ่ม ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น หากมองอย่างกว้างๆ แล้วจะพบว่าเกิดจาก “คน” และเกิดจาก “งาน” ดังนั้นการสร้างความสำเร็จให้กับกลุ่ม จึงต้องมุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้ง 2 อย่าง คือ

1. การแก้ปัญหาที่เกิดจาก “คน” ปัญหาที่เกิดจากคนเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก เพราะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ “จิตใจ” บางเรื่องซึ่งมองเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่อีกคนอาจจะมองว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่โต การขัดแย้งระหว่างสมาชิกภายในองค์กรจึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาเช่นนี้ จะต้องอาศัยระยะเวลา และความสามารถของผู้นำ หรือสมาชิกกลุ่ม ในการช่วยประสานรอยร้าวที่เกิดขึ้น

2. การแก้ปัญหาที่เกิดจาก “งาน” เนื่องจากคนเป็นผู้ที่สร้างงาน หากปัญหาที่เกิดจากคนมีน้อยลง ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่องานก็จะมีน้อยลงเช่นกัน แต่ไม่ใช่ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานจะไม่มีเลยทีเดียว ปัญหาที่พบเสมอ เช่น มอบหมายงานให้ไม่ตรงกับความสามารถ หรือความถนัดของคน การสื่อสารไม่ชัดเจน หรือยุ่งยาก การประสานงานไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัสดุอุปกรณ์สนับสนุนในการทำงานมีไม่เพียงพอ บทบาทหน้าที่ไม่ได้กำหนดไว้ อย่างชัดเจน การติดตามงานไม่ได้กระทำอย่างต่อเนื่อง โครงสร้างซับซ้อนเกินความจำเป็น และขาดการมีส่วนร่วมรับรู้ในข้อมูล หรือนโยบายที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การเกษตร

3.1 ความหมายของการบริหารจัดการองค์การเกษตร

การบริหารจัดการมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร แม้จะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สามารถวัดและประเมินผลได้ การบริหารจัดการทำให้การใช้ทรัพยากรมีความคุ้มค่า และเกิดประสิทธิผลในการผลิต นอกจากนี้ยังช่วยให้คุณภาพชีวิตของพนักงานดีขึ้น และยังเป็นการแสวงหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุด ทั้งนี้มีนักวิชาการทางด้านการบริหารได้ให้ความหมายของการบริหาร ดังนี้

Herbert (1976) ได้กล่าวว่า การบริหาร (Administration) หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน

สมคิด บางโม (2553) กล่าวว่า iva การบริหาร หมายถึง การกำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานของสถานประกอบการ เป็นการดำเนินงานที่สูงกว่าการจัดการ ส่วนคำว่า การจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้เงิน อาคาร วัสดุอุปกรณ์ของสถานประกอบการเพื่อให้สถานประกอบการบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นการแปรนโยบายออกมาเป็นแนวปฏิบัติ เนื่องจากการบริหารและการจัดการมีความหมายใกล้เคียงกัน ในทางราชการนิยามใช้คำว่า การบริหาร ส่วนในภาคธุรกิจเอกชนใช้ทั้งการบริหารและการจัดการ

สำหรับองค์กรเกษตรกรเป็นองค์กรประเภทหนึ่งที่เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกร และผู้เกี่ยวข้องในอาชีพการเกษตร โดยมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา อันเป็นข้อจำกัดของเกษตรกร หรือเพื่อพัฒนาสภาพการประกอบอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในองค์กร ซึ่งองค์กรเกษตรกรเหล่านี้ มีทั้งการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมโดยหน่วยงานและองค์กรภายนอก และเกิดจากการรวมตัวกันเองของเกษตรกรตามธรรมชาติของการเอาตัวรอดในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ในท้ายที่สุดแล้ว ผู้กำหนดแนวทางและร่วมในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรก็คือ สมาชิกองค์กรนั้นๆ การขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักในการจัดการองค์กรเช่นเดียวกันกับองค์กรทั่วไป ซึ่งหากจะให้ความหมายของการจัดการองค์กรเกษตรกร อาจกล่าวได้ว่า “การจัดการองค์กรเกษตรกร หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำหรือคณะจัดการใช้กลยุทธ์ในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกองค์กร ตามความสามารถ ความถนัด ความต้องการ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสมาชิก และองค์กรเกษตรกร” (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2559; น. 7)

3.2 กระบวนการจัดการองค์กรการเกษตร

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ เป็นแนวคิดที่สามารถใช้ได้กับการจัดการทุกองค์กร รวมถึงองค์กรการเกษตร โดยมีผู้เสนอแนวคิดในการบริหารหลายแนวคิด เช่น POCCC, POSLC, POSDCoRB ซึ่งกระบวนการบริหารที่นิยมใช้เป็นกรอบในหลายๆ สาขาประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) (เขียนย่อว่า POCCC) และต่อมาในช่วงกลางปี 1950 นักวิชาการจาก UCLA ได้ปรับมาเป็น การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดการพนักงาน (Staffing) การสั่งการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) (เขียนย่อว่า POSDC) (วารณา ผลประเสริฐ, 2554; น.9-10)

จากที่กล่าวมาแล้วว่ากระบวนการจัดการองค์กรเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการองค์กร โดยมีกระบวนการจัดการขององค์กรเกษตรกร รวม 5 ขั้นตอน คือ POSDC เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กร และช่วยให้มีการองค์กรเกษตรกรสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทั้งทรัพยากรที่เป็นข้อมูล ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรการเงิน และทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

3.2.1 การวางแผน (Planning)

การวางแผน เป็นขั้นแรกของกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งขั้นตอนการวางแผนหลักๆ ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์ การพิจารณาปัญหา การกำหนด

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ อาจเป็นแผนงาน โครงการ หรือวิธีการปฏิบัติงาน เป็นต้น

3.2.2 การจัดองค์กร (Organizing)

การจัดองค์กร เป็นขั้นตอนการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่างๆ และบุคคลในองค์กร ทั้งการกำหนดภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หน้าที่ของการจัดองค์กรจึงเกี่ยวข้องกับการจัดโครงสร้างองค์กร และการออกแบบขององค์กรอย่างเหมาะสม โดยการเริ่มต้นจากการร่วมกันพิจารณาถึงเป้าหมายและแผนงานขององค์กร แล้วร่วมกันกำหนดภารกิจสำคัญที่จะทำให้องค์กรบรรลุถึงเป้าหมายนั้นๆ จากนั้นจึงจัดแบ่งงาน ในองค์กรเกษตรกรที่เริ่มจัดตั้งกลุ่มใหม่ๆ และมีสมาชิกจำนวนน้อย อาจเริ่มจากการแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนดำเนินการ ในขณะที่กลุ่มเริ่มเติบโตขึ้นมีขนาดของกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น และมีกิจกรรมที่หลากหลาย อาจต้องแบ่งออกเป็นแผนกงานต่างๆ ประโยชน์ของการการแบ่งงานและแผนกงานต่างๆ

3.2.3 การจัดคนเข้าทำงาน

การจัดคนเข้าทำงาน ในความหมายอย่างง่ายที่สุด คือ การจัดหาคนที่เหมาะสมเพื่อเข้าทำงานในหน้าที่ที่กำหนดไว้ เพื่อให้งานขององค์กรขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ในองค์กรเกษตรกรซึ่งเป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นจากสมาชิกภายในองค์กร ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรจึงมีฐานะเป็นเจ้าขององค์กรคนหนึ่ง โดยสมาชิกได้มอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้บริหารองค์กร การจัดคนเข้าทำงานหน้าที่ หรือฝ่ายต่างๆ จึงอาศัยความสมัครใจเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม หลักการในการจัดคนเข้าทำงานในหน้าที่ใด ฝ่ายใด ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และเพื่อนร่วมงาน การยอมรับจากเพื่อนสมาชิกเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง และในกรณีตำแหน่งบริหาร เช่น ประธาน กรรมการ หรือหัวหน้างาน ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต้องมีการตัดสินใจ การติดต่อสื่อสารภายในองค์กร ต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษ

3.2.4 การอำนวยการ (Leading)

การอำนวยการ หมายถึง การส่งเสริม ช่วยเหลือ ปรึกษา แนะนำ สั่งการ มอบหมายงาน ประสานกิจกรรม และติดต่อสื่อสาร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือแผนที่วางไว้ กิจกรรมที่สำคัญในการอำนวยการที่สำคัญในการบริหารจัดการองค์กรเกษตรกร คือ การที่ผู้นำหรือผู้บริหารองค์กรจะต้องมีการติดตามให้คำแนะนำปรึกษา ในการทำกิจกรรมให้แก่กลุ่มย่อย และสมาชิก ซึ่งผู้นำองค์กรเกษตรกรจะต้องใช้ศิลปะในการบริหารงาน ทั้งภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การจูงใจ การสร้างขวัญ และกำลังใจการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ และด้วยความเต็มใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่

กำหนดไว้ (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2559; น.5-45) ประสิทธิภาพของกระบวนการอำนวยการ เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องต่างๆ ได้แก่ ภาวะผู้นำ การจูงใจ และการติดต่อสื่อสาร

3.2.5 การควบคุม (Controlling)

การควบคุม เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ (Systematic Process) ในการ ติดตาม ตรวจสอบ และแก้ไข เพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมต่างๆ ได้บรรลุสำเร็จตามที่องค์การต้องการ และดำเนินไปในทิศทางที่กำหนด (ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตรยาพร เสมอใจ, 2547; น.256) โดยทั่วไปขั้นตอนของการควบคุมประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (Robbin and Coulter, 2007; น.559-563) 1) การกำหนดขอบเขตและสิ่งที่ต้องการควบคุม (Objective) 2) การกำหนดมาตรฐาน หรือเป้าหมาย (Standards) 3) การวัดผลการปฏิบัติงาน (Measuring) 4) การเปรียบเทียบผลกับ มาตรฐานหรือเป้าหมาย (Comparing) และ 5) การปรับปรุงแก้ไข (Correcting)

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน กลุ่ม หรือชุมชนให้ สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรม ต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ ซึ่งความหมายของการมีส่วนร่วมนั้น มีผู้เชี่ยวชาญให้นิยามไว้ค่อนข้างหลากหลาย ดังนี้

Reeder (1978, p.39) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่ม หรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

สันติชัย เอื้องประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงาน และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากร การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้น ผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผล และร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงานเกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม

มณฑล จันท์แจมใส (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลจะต้องมีและเกิดขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการวางแผน โครงการ การบริหารจัดการดำเนินงานตามแผน การเสียสละกำลังแรงงานของบุคคล ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่

ประชุม สุวดี (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคล เกิดจากพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ
2. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้
3. เป็นบุคคลที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ของการเข้าร่วม จะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วมโดยที่ตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม
4. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ เป็นผู้มีโอกาสที่จะเข้าร่วมซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

Cohen & Uphof (1980) ได้เสนอลักษณะการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือก

นโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้องของการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้น จะได้จากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารงานการประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจาก ความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณ และคุณภาพแล้วยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

White (1982) ได้กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วม ว่า การมีส่วนร่วม คือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมแบ่งออกได้เป็น 4 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำอะไรควรทำและทำอย่างไร

มิติที่ 2 มีส่วนร่วมเสียดสละในการพัฒนา และลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ

มิติที่ 3 มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

มิติที่ 4 มีส่วนร่วมในการประเมินผล

พัชรี พงษ์ศิริ (2541) ได้แสดงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยได้สร้างกรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - Making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

สำหรับลักษณะการมีส่วนร่วมของบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่างที่ เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทาง สังคม อาชีพ และรายได้ เป็นต้น

4.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมได้มีผู้เชี่ยวชาญ แสดง รูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วม จำแนกตามมิติระดับการมีส่วนร่วมใน 3 รูปแบบ ดังนี้ (เกลียว นูริภักดี และคณะ, 2545; น. 115)

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิด จากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่าจะมีทรัพยากร หรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิด จากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็น เพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุก ขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่าง แท้จริงของประชาชน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT

5.1 การวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT หรือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมว่าเป็นเครื่องมือในการ ประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กรหรือโครงการต่างๆ โดยเครื่องมือดังกล่าวนี้ช่วยให้ผู้บริหาร กำหนดจุดแข็ง และจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน รวมถึงโอกาส และอุปสรรคจาก สภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งความหมายของ SWOT สรุปได้ดังนี้ (Armstrong, 1996)

1. จุดแข็งหรือจุดเด่น (Strengths : S) หมายถึง ผลลัพธ์ที่ดีจากปัจจัยภายในองค์กร หรือเป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในบริษัท เช่น จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็งด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล ซึ่งบริษัทจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการให้มากที่สุด

2. จุดอ่อนหรือจุดด้อย (Weaknesses : W) หมายถึง ผลลัพธ์ที่ไม่ดีจากปัจจัยภายในองค์กร หรือปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในของบริษัท ซึ่งบริษัทจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหาหรือข้อบกพร่องเหล่านั้น

3. โอกาส (Opportunities : O) หมายถึง โอกาสที่เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กร เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์ หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน

4. อุปสรรค (Threats : T) หมายถึง อุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กร เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งธุรกิจจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร เพื่อให้ทราบข้อมูลและนำไปวางแผนกลยุทธ์ต่อไป

5.2 กระบวนการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ (TOWS Matrix)

การวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์เป็นการนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมทริกซ์โดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix เป็นตารางการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดออกมาเป็นกลยุทธ์

การกำหนดกลยุทธ์ คือ เทคนิคการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ หรือเทคนิคที่เรียกว่า TOWS Matrix คือ กระบวนการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เรียกว่า การจับคู่ (Matching) เป็นการแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคที่องค์กรเผชิญ เมื่อนำมาจับคู่ให้สอดคล้องกับปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนแล้วองค์กรควรเลือกใช้กลยุทธ์อย่างไรมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ (อนิวัช แก้วจางค์, 2551) และการกำหนดกลยุทธ์ TOWS Matrix เป็นการวิเคราะห์โดยมองจากคนภายนอกเข้ามาหาเราเป็นการสำรวจถามความคิดเห็นจากคนอื่น ๆ

ขั้นตอนในการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้เทคนิค TOWS Matrix นี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่ละเอียดในทุกแง่มุม เพราะถ้าวิเคราะห์ไม่ละเอียด จะส่งผลทำให้การกำหนดกลยุทธ์ที่ออกมาจะขาดความแหลมคม (อนิวัช แก้วจางค์, 2551) โดยจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับ โอกาส จุดแข็งกับอุปสรรค จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับอุปสรรค ซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าว ทำให้เกิดกลยุทธ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลยุทธ์ คือ

1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากการจับคู่จุดแข็ง (S) กับ โอกาส (O) เพื่อรวมตัวเป็นกลยุทธ์ SO มาพิจารณาร่วมกันเป็นการหาแนวทางการดำเนินงานขององค์กรโดยใช้จุดแข็งที่มีอยู่ เพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่เอื้ออำนวย เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุก

2. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากการจับคู่จุดแข็งภายใน (S) กับ อุปสรรค (T) เพื่อรวมตัวเป็นกลยุทธ์ ST มาพิจารณาร่วมกัน ทั้งนี้การใช้จุดแข็งขององค์กรเพื่อหาทางหลีกเลี่ยง หรือลดผลกระทบจากอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก ดังนั้นองค์กรอาจใช้จุดแข็งด้านเทคโนโลยีการเงิน การบริหารจัดการ หรือการตลาด เพื่อขจัดอุปสรรคจากคู่แข่ง

3. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการจับคู่จุดอ่อน (W) กับ โอกาส (O) เพื่อรวมตัวเป็นกลยุทธ์ WO มาพิจารณาร่วมกัน ทั้งนี้เป็นการใช้ความพยายามเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนภายในองค์กรให้ดีขึ้นด้วยการใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นจากภายนอก

4. กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้มาจากการจับคู่จุดอ่อน (W) กับอุปสรรค (T) เพื่อรวมตัวเป็นกลยุทธ์ WT มาพิจารณาร่วมกัน ทั้งนี้เป็นการป้องกันตัวขององค์กร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดจุดอ่อนภายในให้เหลือน้อยที่สุด และเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคหรืออันตรายที่เกิดขึ้นจากภายนอก เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ในเชิงรับ

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ (TOWS Matrix) เป็นเทคนิคการจับคู่เป็นการแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรคที่องค์กรเผชิญ เมื่อนำมาจับคู่ให้สอดคล้องกับปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน จากนั้นก็จะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมทริกซ์นั่นเอง

6. ข้อมูลพื้นที่ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เป็นอำเภอหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งผลิตมังคุดที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี มีเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด จำนวน 1,605 คน รวมพื้นที่ทั้งหมด 5,933 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิตแล้วทั้งหมด 5,539 ไร่ ผลผลิตรวม 4,022 ตัน ซึ่งตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม เป็นตำบลหนึ่งที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการผลิตมังคุดคุณภาพ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ จำนวน 150,000 บาท เพื่อมาปรับปรุง ศพก. ปรับปรุงฐานการเรียนรู้ ปรับปรุงภูมิทัศน์ใน ศพก. โดย ศพก. ตำบลวังโตนด มีฐานเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตมังคุดคุณภาพ จำนวน 5 ฐาน

1. การเลี้ยงชันโรงเพื่อช่วยผสมเกสรในการเพิ่มผลผลิต
2. การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน สารสะเดา ชีวภัณฑ์ต่างๆ
3. การผลิตและการใช้เชื้อจุลินทรีย์ในการป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช
4. การผลิตและการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี
5. การผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมีและฮอร์โมน

ต่อมาได้มีการจัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ขึ้น คือ กลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี โดยมี จำนวนสมาชิก 76 คน พื้นที่ทั้งหมด 458 ไร่

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษา มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กมลรัตน์ ธีระพงษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ประมาณร้อยละ 20 และเพิ่มผลผลิตได้ประมาณร้อยละ 20 ในการส่งเสริมการทำเกษตรแปลงใหญ่นั้นยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องเผชิญ ข้อเสนอแนะในการดำเนินนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ เพื่อให้การส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพควรมีการพัฒนาใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 3) ส่งเสริมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรและเทคโนโลยีสารสนเทศ

จิรวุฒิ มงคล เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน (2557) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกรมีความต้องการในวิธีการส่งเสริม 3 แบบ ได้แก่ แบบรายบุคคลเน้นการเยี่ยมชมเป็นหลัก แบบรายกลุ่มเน้นการจัดทำแปลงเรียนรู้ แบบมวลชนเน้นการได้รับข้อมูลจากหอกระจายข่าวชุมชน ซึ่งความรู้ที่ต้องการให้มีการส่งเสริมมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต เน้นการแปรรูปสินค้า ด้านการตลาดเน้นช่องทางในการจำหน่าย และการจัดการราคา ด้านความรู้ในกระบวนการเข้าสู่การทำแปลงใหญ่เน้นผลลัพธ์ที่ได้รับหลังจากเข้าร่วมโครงการ ส่วนในด้านการสนับสนุนเน้นการได้รับความช่วยเหลือจากผู้จัดการแปลง

สมบัติ ดงเต่า และคณะ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างต้นแบบเครือข่ายการผลิตมังคุดคุณภาพจังหวัดจันทบุรี พบว่า การนำเทคโนโลยีการผลิตมังคุดคุณภาพไปใช้ในกระบวนการผลิต

แล้วสามารถลดต้นทุนการผลิตมังคุดได้ระหว่าง 1-4 บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตมังคุดเพิ่มขึ้นระหว่าง 0.2-5 ต้นต่อแปลง และได้ผลผลิตมังคุดคุณภาพเพิ่มขึ้นจากที่เคยปฏิบัติอยู่เดิมระหว่าง 15-80% ด้วยเหตุนี้กลุ่มเกษตรกรที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายการผลิตมังคุดคุณภาพจังหวัดจันทบุรี จึงได้รวมตัวกันจำหน่ายมังคุดไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และเวียดนาม เทคโนโลยีการผลิตมังคุดคุณภาพที่กลุ่มตัวแทนทั้ง 7 กลุ่มดำเนินงานได้นำไปถ่ายทอด 15 กลุ่มได้มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การผลิตตลอดจน และเปลี่ยนประสบการณ์การเพิ่มมูลค่าผลผลิตมังคุดโดยมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ สำหรับกรณีเสริมสร้างให้กลุ่มมีความเข้มแข็งนั้น ผลการดำเนินงานอาจแตกต่างกันไปบ้างขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้มแข็งของกลุ่ม ความพร้อมของกลุ่มและประธานกลุ่มนั้นๆ เป็นหลัก ซึ่งหากปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพร้อมแล้ว ความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายจะเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

พิมลรัตน์ คำบोल (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการมังคุดในภาคตะวันออก : กรณีศึกษากลุ่มปรับปรุงคุณภาพมังคุดตรอกนอง ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี พบว่าการจัดการด้านการผลิตเกษตรกรสามารถผลิตมังคุดได้ตามลักษณะที่ตลาดต้องการ เนื่องจากปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุม GAP ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญประการแรกในการจำหน่าย มังคุดจึงยังคงเป็นที่ต้องการของตลาด สำหรับปัญหาสำคัญของตลาดมังคุด คือ ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง มังคุดตกเกรด แรงงานขาดประสบการณ์ ความซื่อสัตย์ของสมาชิก การต่อรองราคากับผู้ส่งออก การเก็บรักษามังคุดให้คงคุณภาพก่อนจำหน่าย

บัณฑิต หนองบัว และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการผลิตมังคุดเพื่อการส่งออกในโซ่อุปทาน พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ปลูกมังคุดเฉลี่ย 38 ปี ประสบการณ์ในการปลูกมังคุดเพื่อการส่งออกเฉลี่ย 20 ปี แหล่งปัจจัยในการผลิตเกือบทั้งหมดมาจากในชุมชน แหล่งตลาดหลักในการจำหน่ายมังคุดเพื่อการส่งออกที่สำคัญคือ ประเทศจีน ไต้หวัน เวียดนาม ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา กัมพูชา สหภาพยุโรป และฮ่องกง เกษตรกรเกินครึ่งจำหน่ายมังคุด ให้กับสิ่ง ต้นทุนการผลิตทั้งหมดเฉลี่ย 29,066.96 บาท/ไร่ รายได้ทั้งหมดเฉลี่ย 59,520.73 บาท/ไร่ รายได้สุทธิ 30,466.67 บาท/ไร่ กำไรสุทธิ 30,453.77 บาท/ไร่

วลัยพร ชมพูพิทักษ์ และคณะ (2546, บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาของการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ ความไม่ต่อเนื่องของการทำกิจกรรมโครงการ ปัญหาด้านการสื่อสารกับสมาชิกกลุ่ม และการทำงานเป็นทีม

วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาล พระนครศรีอยุธยา จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนดำเนินงาน และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

มณฑล เอกอัครราชทูต (2553) ได้ศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข ตามลำดับ

จุฑาภรณ์ ผาภู และนิวัฒน์ มาสุวรรณ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบมีส่วนร่วมสำหรับเกษตรกรรายย่อย ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนน้อยกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกระตุ้นให้เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น โดยการชี้แนะให้เกษตรกรเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นและชี้แจงวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีความเข้าใจในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน อันเป็นผลให้เกษตรกรกล้าแสดงออก และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น

พิสิทธิ์ รัตนะ และคณะ (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผน และการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก

จากการทบทวนวรรณกรรมนี้ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทั้งนี้การส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นควรมีการพัฒนาใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) พัฒนาศักยภาพที่เกี่ยวข้อง 2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และในกลุ่มเกษตรกร โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ เช่น การผลิตการเพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ แต่ทั้งนี้การรวมกลุ่มส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาด้านความไม่ต่อเนื่องของการทำกิจกรรมโครงการ ปัญหาด้านการสื่อสารกับสมาชิกกลุ่ม การทำงานเป็นทีม และการรับผลประโยชน์ และ 3) ส่งเสริมการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรและเทคโนโลยีสารสนเทศ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบวิธีการวิจัย ได้แก่ ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประชากรมี 2 ประเภท

1.1 เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 76 คน ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรปี 2560 ซึ่งศึกษาทั้งหมด

1.2 ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแบบแปลงใหญ่ โดยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกเฉพาะ ประธาน รองประธาน เลขานุการ ที่ปรึกษา และற்றுญิกกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี รวมจำนวน 5 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดบุคคลนี้เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. นายสมศักดิ์ เลขการ	ประธานกลุ่ม
2. นายสงกรานต์ มังคลา	รองประธานกลุ่ม
3. นายมณี ภาระเปลื้อง	เลขานุการกลุ่ม
4. นายประจำ เสมสฤษดิ์	ที่ปรึกษากลุ่ม
5. นางชรรณษา ลักขณา	ற்றுญิกกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือไว้ 2 รูปแบบ ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายปิดและคำถามปลายเปิด ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร

ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

การบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และการควบคุม เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยจะให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามตามระดับความคิดเห็น ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม

การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน โดยกำหนดระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 5 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับมาก
- 3 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 SWOT ของกลุ่ม

SWOT ของกลุ่ม ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยจะให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

- 5 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/อุปสรรค ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/อุปสรรค ในระดับมาก
- 3 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/อุปสรรค ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/อุปสรรค ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/อุปสรรค ในระดับน้อยที่สุด

2.2 ประเด็นสนทนากลุ่ม สำหรับประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยลักษณะคำถามปลายเปิดประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพแวดล้อมจากการดำเนินงาน (SWOT Analysis) ของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

SWOT ของกลุ่ม ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ลักษณะคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

การบริหารจัดการของกลุ่ม ได้แก่ การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การอำนาจการ และการควบคุม ลักษณะคำถามปลายเปิด ดังนี้

1. การวางแผน เช่น การวางแผนสนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร ขั้นตอนการวางแผน ประสิทธิภาพของแผน เป็นต้น
2. การจัดโครงสร้างองค์กร เช่น การแบ่งหน้าที่การทำงาน ขอบเขตความรับผิดชอบ โครงสร้างองค์กร สายบังคับบัญชา การกระจายหรือรวมอำนาจ เป็นต้น
3. การจัดคนเข้าทำงาน เช่น ตำแหน่งของสมาชิก การพัฒนาและฝึกอบรม
4. การอำนาจการ เช่น ภาวะผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน
5. การควบคุม เช่น กลไกการควบคุม กระบวนการควบคุม และประเภทการควบคุม เป็นต้น

2.3 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

2.3.1 การสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือคือ

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ SWOT และการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่
- 2) ศึกษาประเด็นการสนทนา จากงานวิจัยของผู้ที่ทำงานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่
- 3) จัดทำประเด็นการสนทนา ให้สอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

2) ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากงานวิจัยของผู้ที่ทำงานวิจัย เกี่ยวกับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

3) จัดทำแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4) นำแบบสอบถามที่สร้างส่งอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจแก้ไขเนื้อหาและการ ใช้ภาษา ตลอดจนพิจารณาความเหมาะสมโดยทั่วไปของแบบสอบถาม

5) แก้ไขแบบสอบถามให้ถูกต้อง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งและนำไป ทดสอบหาความเชื่อถือ และนำมาปรับปรุงเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัย

2.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัย ได้นำแบบสอบถามไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และ ให้คำแนะนำแก้ไข และทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของ แบบสอบถาม (IOC) โดยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณภา ลือภิตินันท์	ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ
2. ดร.นิพนธ์ วุฒิชัย	ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ
และการเกษตร
3. อาจารย์ณรงค์ อนุพันธ์	ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ
และการเกษตร
4. อาจารย์ภานิตา โพธิ์แก้ว	ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ
5. อาจารย์กฤตติยา สัตย์พานิช	ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ
และการเกษตร

ค่าความตรง (Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปตรวจสอบความ เทียบตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

$$\text{ค่า IOC} = \frac{48.2}{49} = 0.98$$

สรุปผลการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC = 0.98 เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่า ข้อคำถามข้อนั้นใช้ได้

ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบกับเกษตรกร จำนวน 30 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีการรวมกลุ่มแปลง ใหญ่มังคุด โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มทดสอบในช่วงที่

เกษตรกรทำกิจกรรมกลุ่ม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายข้อคำถามโดยรวมแก่เกษตรกรก่อนที่จะทำแบบสอบถาม หลังจากนั้นจึงนำผลการสอบถาม ไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient of Alpha หรือ Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977 ถือว่าผ่านเกณฑ์ ซึ่งหมายความว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยนี้ มีค่าความเชื่อถือได้ในระดับมาก หลังจากทดสอบเครื่องมือแล้ว จึงนำเครื่องมือที่ทดสอบมาพิจารณาปรับปรุงให้เป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ ชัดเจน ถูกต้องครบถ้วนตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้ โดยการใช้แบบสอบถามเกษตรกรจากกลุ่มประชากร จำนวน 76 ราย ใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น 8 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2560 - เดือนสิงหาคม 2561 โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมเชิงปริมาณ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 *ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง* ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานขอความร่วมมือจากผู้นำกลุ่ม เพื่อนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนการตอบแบบสัมภาษณ์

3.1.2 *ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย* ให้กับเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.1.3 *ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์*

3.1.4 *ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล*

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 *การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ* ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ 1) ตามตามหัวข้อที่กำหนด (Close-Ended) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย 2) ตามโดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-Ended) ในกรณีที่ข้อคำถามที่เตรียมมา อาจไม่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้น ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นของตนในประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่

3.2.2 *กระบวนการการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ* ผู้วิจัยกำหนดไว้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 อธิบายวัตถุประสงค์ในการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งประเด็นคำถามโดยย่อ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจได้ตรงประเด็น

ขั้นตอนที่ 2 ทำการสอบถามตามประเด็นที่กำหนด โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงความเชื่อมโยงในประเด็นคำถาม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์คำตอบให้แก่กลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 สรุปประเด็นข้อมูลที่ได้ให้กับกลุ่มตัวอย่างรับฟัง เพื่อให้มั่นใจว่าการตีความและความเข้าใจของผู้วิจัยมีความถูกต้อง และตรงกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาบันทึกลงรหัสข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ (Ranking) โดยแปลความหมายของคะแนนตามค่าเฉลี่ย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายความว่า เห็นด้วยในการบริหารจัดการกลุ่มในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายความว่า เห็นด้วยในการบริหารจัดการกลุ่มในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายความว่า เห็นด้วยในการบริหารจัดการกลุ่มในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายความว่า เห็นด้วยในการบริหารจัดการกลุ่มในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายความว่า เห็นด้วยในการบริหารจัดการกลุ่มในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ (Ranking) โดยแปลความหมายของคะแนนตามค่าเฉลี่ย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายความว่า มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายความว่า มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายความว่า มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายความว่า มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายความว่า มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ (Ranking) โดยแปลความหมายของคะแนนตามค่าเฉลี่ย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายความว่า เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรคต่อการรวมกลุ่มในระดับมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายความว่า เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรคต่อการรวมกลุ่มในระดับมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายความว่า เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรคต่อการรวมกลุ่มในระดับปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายความว่า เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรคต่อการรวมกลุ่มในระดับน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายความว่า เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรคต่อการรวมกลุ่มในระดับน้อยที่สุด

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เป็นแบบบันทึกการสนทนา เกี่ยวกับ SWOT

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ

4.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกในการสนทนา จากผู้ให้ข้อมูลมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

4.2.2 นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความ เพื่อง่ายต่อการแยกประเด็น

4.2.3 การวิเคราะห์และจัดแยกแต่ละประเด็นเนื้อหาข้อมูล ตามกลุ่มของข้อมูลที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย

4.2.4 ข้อมูล ที่ได้โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีหลักที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

4.2.5 สรุปข้อมูลที่ได้ และนำไปเปรียบเทียบที่ละประเด็น เพื่อสร้างแบบสอบถามต่อไป

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

4.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพมาเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความ เพื่อง่ายต่อการแยกประเด็น

4.3.2 การวิเคราะห์และจัดแยกแต่ละประเด็นเนื้อหาข้อมูล

4.3.3 ข้อมูลที่ได้ เพื่อจัดทำแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

ตอนที่ 5 แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามเพศ

N = 76

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	34	44.7
หญิง	42	55.3

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มร้อยละ 55.30 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 44.70 เป็นเพศชาย

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามอายุ

N = 76

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
31-40 ปี	10	13.2
41-50 ปี	24	31.6
51-60 ปี	32	42.1
61 ปีขึ้นไป	10	13.2
ค่าต่ำสุด = 31 ค่าสูงสุด = 72 ค่าเฉลี่ย = 51.36 S.D. = 8.32		

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มร้อยละ 42.1 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 32 คน ร้อยละ 31.6 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 13.2 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และ 61 ปีขึ้นไป โดยสมาชิกกลุ่มมีอายุน้อยที่สุด 31 ปี และอายุมากที่สุด 72 ปี มีอายุเฉลี่ย 51.36 ปี

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามสถานภาพ

N = 76

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	12	15.8
สมรส	48	63.2
หม้าย	16	21.1

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มร้อยละ 63.2 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 21.1 มีสถานภาพหม้าย และร้อยละ 15.8 มีสถานภาพโสด

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา

N = 76

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	69	90.8
ปริญญาตรี	7	9.2

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มร้อยละ 90.8 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และร้อยละ 9.2 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

N = 76

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 15,000 บาท	46	60.5
15,001-25,000 บาท	20	26.3
25,001-35,000 บาท	7	9.3
55,000 บาทขึ้นไป	3	3.9
ค่าต่ำสุด = 12,000 ค่าสูงสุด = 130,000 ค่าเฉลี่ย = 21,127.14 S.D. = 19,582.32		

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มร้อยละ 60.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 26.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,001-25,000 ร้อยละ 9.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 25,001-35,000 บาท และร้อยละ 3.9 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 55,000 บาทขึ้นไป โดยสมาชิกกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด 12,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด 130,000 บาท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 21,127.14 บาท

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่ม จำแนกตามระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม

N = 76

ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 ปี	4	5.3
1-2 ปี	72	94.7

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า สมาชิกกลุ่มร้อยละ 94.7 เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มในระยะเวลา 1-2 ปี และร้อยละ 5.3 เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มระยเวลาน้อยกว่า 1 ปี

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนของการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตแบบแปลงใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็นด้านการวางแผน การจัดโครงสร้างองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนาจการ และการควบคุม ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการบริหารจัดการภาพรวม

N = 76

การบริหารจัดการภาพรวม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1. การอำนาจการ	3.59	0.74	มาก	1
2. การจัดคนเข้าทำงาน	3.57	0.90	มาก	2
3. การวางแผน	3.48	0.82	มาก	3
4. การจัดโครงสร้างองค์การ	3.43	1.02	มาก	4
5. การควบคุม	3.41	0.54	มาก	5
รวม	3.49	0.78	มาก	

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 คือ ด้านการอำนาจการ ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านการวางแผน ด้านการจัดโครงสร้างองค์การ และด้านการควบคุม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 3.57 3.48 , 3.43 และ 3.41 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อด้านการวางแผน

N = 76

ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. มีการวางแผนนโยบายของโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาการรวมกลุ่ม เช่น การลดต้นทุนการผลิต และการต่อราคาผลผลิตมังคุด เป็นต้น	14 (18.42)	37 (48.69)	23 (30.26)	-	2 (2.63)	3.80	0.82	มาก
2. มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ โดยระดมความคิดจากสมาชิกในกลุ่ม	9 (11.84)	30 (39.47)	27 (35.53)	8 (10.53)	2 (2.63)	3.50	0.92	มาก
3. มีการสื่อสารให้กับสมาชิกที่รับผิดชอบปฏิบัติตามแผน	6 (7.90)	34 (44.74)	25 (32.89)	9 (11.84)	2 (2.63)	3.43	0.91	มาก
4. มีกระบวนการติดตามผลและรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มระหว่างปี เช่น รายงานผลยอดขายมังคุด	9 (11.84)	31 (40.79)	20 (26.32)	13 (17.10)	3 (3.95)	3.37	1.03	ปานกลาง
5. มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนต่างๆ ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม	7 (9.21)	38 (50.00)	9 (11.84)	17 (22.37)	5 (6.58)	3.31	1.15	ปานกลาง
รวม						3.48	0.82	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ด้านการวางแผนภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 จำแนกได้ดังนี้

ระดับมาก คือ มีการวางแผนนโยบายของโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาการรวมกลุ่ม เช่น การลดต้นทุนการผลิต และการต่อรองราคาผลผลิตมังคุด เป็นต้น มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ โดยระดมความคิดจากสมาชิกในกลุ่ม และมีการสื่อสารให้กับสมาชิกที่รับผิดชอบปฏิบัติตามแผน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 3.50 และ 3.43 ตามลำดับ

ระดับปานกลาง คือ มีกระบวนการติดตามผลและรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มระหว่างปี เช่น รายงานผลยอดขายมังคุด และมีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนต่างๆ ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 และ 3.31 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการจัดโครงสร้างองค์กร

N = 76

ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. สมาชิกในกลุ่มสามารถร่วมตัดสินใจหรือเสนอความคิดเห็นต่างๆ เช่น การกำหนดราคามังคุดของกลุ่ม	19 (25.00)	29 (38.16)	17 (22.37)	11 (14.47)	-	3.74	0.99	มาก
2. กลุ่มของท่านมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมกับเป้าหมาย เช่น ประธาน รองประธาน เหนียวญิก และคณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น	18 (23.68)	22 (28.95)	20 (26.32)	7 (9.21)	9 (11.84)	3.46	1.27	มาก
3. มีการจัดโครงสร้างองค์กรและจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเอกสารที่ เผยแพร่ให้สมาชิกได้รับทราบ	10 (13.16)	33 (43.42)	16 (21.05)	8 (10.53)	9 (11.84)	3.40	1.17	ปานกลาง
4. สมาชิกภายในกลุ่มแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ เช่น งานด้าน บัญชี งานด้านการตลาด เป็นต้น	10 (13.16)	23 (30.26)	27 (35.53)	5 (6.58)	11 (14.47)	3.14	1.20	ปานกลาง
รวม						3.43	1.02	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ด้านการจัดโครงสร้างองค์กรภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 จำแนกได้ดังนี้

ระดับมาก คือ สมาชิกในกลุ่มสามารถร่วมตัดสินใจหรือเสนอความคิดเห็นต่างๆ เช่น การกำหนดราคามังคุดของกลุ่ม และกลุ่มของท่านมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมกับเป้าหมาย เช่น ประชาน รองประชาน เทรย์ญิก และคณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และ 3.46 ตามลำดับ

ระดับปานกลาง คือ มีการจัดโครงสร้างองค์กรและจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเอกสารที่เผยแพร่ให้สมาชิกได้รับทราบ และสมาชิกภายในกลุ่มแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ เช่น งานด้านบัญชี งานด้านการตลาด เป็นต้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และ 3.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการจัดคนเข้าทำงาน

N = 76

ด้านการจัดคนเข้าทำงาน	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. มีสมาชิกที่มีทักษะความรู้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเทคโนโลยี เช่น การป้องกันกำจัดแมลงและไล่ศัตรู ทำลายใบอ่อน	5 (6.58)	46 (60.52)	17 (22.37)	8 (10.53)	-	3.67	0.74	มาก
2. มีการจัดบุคคลเหมาะสมกับตำแหน่งงาน เช่น รองประธาน เภรัญญิก คณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น	15 (19.74)	32 (42.10)	17 (22.37)	3 (3.95)	9 (11.84)	3.60	1.26	มาก
3. ประธานกลุ่มมอบหมายหน้าที่การทำงานให้แก่สมาชิก อย่างชัดเจน	16 (21.05)	22 (28.95)	25 (32.89)	6 (7.90)	7 (9.21)	3.53	1.15	มาก
รวม						3.57	0.90	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 คือ มีสมาชิกที่มีทักษะความรู้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยี เช่น การป้องกันกำจัดแมลงและไล่ศัตรูทำลายใบอ่อน มีการจัดบุคคลเหมาะสมกับตำแหน่งงาน เช่น รองประธาน เภรัญญิก คณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น และประธานกลุ่มมอบหมายหน้าที่การทำงานให้แก่สมาชิกอย่างชัดเจน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67, 3.60 และ 3.53 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อด้านการอำนวยความสะดวก

N = 76

ด้านการอำนวยความสะดวก	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. ในการประชุมกลุ่มแต่ละครั้ง จะเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกในการแสดงความคิดเห็น	11 (14.47)	13 (17.10)	42 (55.27)	4 (5.26)	6 (7.90)	3.75	0.99	มาก
2. มีการนำข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็น หรือข้อทักท้วงไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของกลุ่ม	10 (13.16)	38 (50.00)	21 (27.63)	7 (9.21)	-	3.67	0.81	มาก
3. มีแรงจูงใจในการทำงาน	9 (11.84)	40 (52.64)	16 (21.05)	11 (14.47)	-	3.57	0.70	มาก
4. ประธานกลุ่มสามารถควบคุมการ บริหารงาน และวิธีการบริหารจัดการ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้น	6 (7.90)	37 (48.69)	24 (31.57)	4 (5.26)	5 (6.58)	3.49	0.94	มาก
รวม						3.59	0.74	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ด้านการอำนวยความสะดวกภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 คือ ในการประชุมกลุ่มแต่ละครั้ง จะเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกในการแสดงความคิดเห็น มีการนำข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็น หรือข้อทักท้วงไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของกลุ่ม มีแรงจูงใจในการทำงาน และประธานกลุ่มสามารถควบคุมการบริหารงาน และวิธีการบริหารจัดการ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 3.67 3.57 และ 3.49 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อด้านการควบคุม

N = 76

ด้านการควบคุม	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. มีการให้ความสำคัญกับการรายงานและการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ	10 (13.16)	33 (43.42)	21 (27.63)	11 (14.47)	1 (1.32)	3.56	0.93	มาก
2. ผู้บริหารกลุ่มมีการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการบริหารงาน	9 (11.84)	30 (39.47)	29 (38.16)	6 (7.90)	2 (2.63)	3.53	0.88	มาก
3. มีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามระบบคุณธรรม	5 (6.58)	31 (40.79)	30 (39.47)	4 (5.26)	6 (7.90)	3.34	0.99	ปานกลาง
4. กลุ่มมีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน	9 (11.84)	16 (21.05)	25 (32.89)	14 (18.42)	12 (15.80)	3.23	1.17	ปานกลาง
รวม						3.41	0.54	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ด้านการควบคุมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 จำแนกได้ดังนี้

ระดับมาก คือ มีการให้ความสำคัญกับการรายงานและการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และผู้บริหารกลุ่มมีการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการบริหารงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และ 3.53 ตามลำดับ

ระดับปานกลาง คือ มีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามระบบคุณธรรม และกลุ่มมีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 และ 3.23 ตามลำดับ

ส่วนการสนทนากลุ่มฯ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม จำแนกได้ดังนี้

1. **ด้านการวางแผน** ทางกลุ่มยังไม่มีการวางแผนในการจัดการผลผลิตที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เนื่องจากยังไม่เข้าใจในเรื่องของกลไกระบบการตลาดที่ชัดเจน ที่ผ่านมาทางกลุ่มได้นำผลผลิตที่ได้ไปประมวลขายร่วมกับกลุ่มแปลงใหญ่มังคุดของอำเภอเขาคิชฌกูฏ เนื่องจากผลผลิตของสมาชิกในกลุ่มยังมีจำนวนน้อย และผลผลิตบางส่วนยังไม่ได้มาตรฐานการส่งออก (เกรด A) กลุ่มได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม และทุกคนคิดว่าหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนมีผลดีต่อกลุ่ม ส่วนระเบียบข้อบังคับของกลุ่มสมาชิก ทุกคนคิดว่ายังไม่ควรมีการปรับปรุง

กฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงของกลุ่ม ให้คณะกรรมการเป็นผู้ตกลงร่วมกันเอง การวางกฎกติกา เจ้าหน้าที่ที่ขอร่างขึ้นมาแล้วให้สมาชิกกลุ่มร่วมลงความคิดเห็นยอมรับหรือไม่ เช่น

1. วิธีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ใครเก็บผลโดยเขย่าต้นมังคุดจะไม่ให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม
2. ห้ามใช้สารเคมี หรือห้ามใช้ยาฆ่าหญ้า
3. สมาชิกกลุ่มจะต้องคัดแยกเกรดผลผลิตของตนเองมาจากสวนก่อนที่จะนำผลผลิตมาส่งที่กลุ่ม
4. การที่ผลผลิตของสมาชิกจะอยู่ในเกรดเอและเกรดบีนั้น อยู่ที่คณะกรรมการฝ่ายคัดแยกของกลุ่มเป็นผู้คัดแยกผลผลิตของสมาชิกอีกครั้ง เพื่อต้องการสร้างบรรทัดฐานของคุณภาพผลผลิตให้เหมือนกัน

ทั้งนี้กลุ่มได้เพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการตลาดและการบริหารจัดการ โดยวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้โดยเฉพาะเรื่องการผลิต มีการจัดประชุมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ทุกคนคิดว่ากรวางแผนการผลิตและการตลาดถือว่าสำคัญมาก และสมาชิกมี

ส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มในด้านการวางแผน การทำกิจกรรมร่วมกัน สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มจากการวิจัยนี้ คือ

1. การมาประชุมไม่พร้อมเพรียงกัน
2. ไม่มีการทำวาระการประชุม
3. สมาชิกกลุ่มขาดประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม
4. ขาดความรู้เรื่องเกี่ยวกับการตลาด
5. ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการกลุ่ม

สำหรับการวางแผนบริการจัดการของกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 แผนหลักๆ คือ

1. แผนการผลิตของกลุ่ม คือ ทำแผนการผลิตร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร ดำเนินการพัฒนาคุณภาพผลผลิตตามหลัก GAP ลดต้นทุนการผลิต เป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์โดยเน้นการใช้ปุ๋ยชีวภาพเป็นหลัก และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยเสริม

2. แผนการตลาด คือ การคัดเกรดมังคุด การกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์

2.1 การคัดเกรดมังคุด

2.1.1 มังคุดส่งออก ยังบริโภคไม่ได้เพราะส่วนเนื้อกับเปลือกยังไม่แยกจากกัน

2.1.2 มังคุดบริโภค มังคุดสุกตลาดจะแคบกว่ามังคุดระยะ 2 คือ ระยะที่เป็นสายเลือด ซึ่งตลาดกว้างกว่า เพราะจะเก็บไว้ได้นานกว่า

2.2 การกำหนดราคา ทางกลุ่มใช้การประมูลราคาร่วมกับกลุ่มอื่น จึงทำให้กลุ่มไม่สามารถเป็นผู้กำหนดราคาของตนเองได้ ทั้งนี้มีหลักการตั้งราคา คือ การตั้งราคาแต่ละเกรดให้ต่างกัน เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาผลผลิตให้ได้เกรดสูงขึ้น

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย ในระยะแรกสำนักงานเกษตรหาตลาดให้เกษตรกร โดยให้การประมูลราคาร่วมกับกลุ่มอื่น ในอนาคตมีแผนจัดทำการตลาดโดยวิธีการประมูลของกลุ่มเอง โดยการรวบรวมผลผลิต และติดต่อให้มีพ่อค้าหลายๆ รายมารับซื้อด้วยวิธีการประมูล และวางแผนขยายตลาดไปยังประเทศคู่ค้า

2.4 ทางกลุ่มยังมีการส่งเสริมทางการตลาด

2. ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร

การดำเนินการของกลุ่มมีความชัดเจนทางด้านการก่อตั้งโครงสร้างองค์กร โดยมีการเลือกประธาน รองประธาน และคณะกรรมการ เพื่อเป็นคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ

และมีผังโครงสร้างชัดเจน และมีการขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรีกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มเพื่อความเป็นรูปธรรมของการรวมกลุ่ม และเพิ่มความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม

ทั้งนี้กลุ่มแปลงใหญ่มังคุดมีเกณฑ์ในการคัดเลือกสมาชิก คือ เป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนมังคุดเป็นหลัก ต้องมีความสมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ยอมรับกฎ กติกา และระเบียบของกลุ่ม โดยมีจัดการประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

ส่วนประธาน และรองประธาน 2 คน ที่สมาชิกคัดเลือกกันเอง อายุประมาณ 40-50 ปี ถ้าอายุเกินจะแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของคณะทำงานมาประชุมเลือกคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ ส่วนคณะกรรมการ แบ่งหน้าที่เป็น 3 ฝ่าย คือ 1. ฝ่ายบริหารจัดการ เรื่องการรวบรวมผลผลิต การคัดแยก และการรับซื้อผลผลิตมังคุดจากสมาชิก 2. ฝ่ายการคัดแยกและบรรจุ โดยใช้สมาชิกกลุ่ม ซึ่งได้เข้ารับการอบรมการคัดแยกและบรรจุแล้ว 3. ฝ่ายการชั่งน้ำหนัก คณะกรรมการกลุ่มนำมังคุดที่คัดแยกเกรดแล้ว ชั่งน้ำหนักขึ้นรถ เพื่อนำไปประมูลราคาพร้อมกับกลุ่มอื่น

3. การจัดคนเข้าทำงาน อาศัยการแบ่งงานตามความเหมาะสมและความถนัดในการทำงานของสมาชิก แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางการตลาดและบัญชี

4. การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม คือ ประธานกลุ่มได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมจากการเป็นประธานในการประชุมสามัญประจำปีของสมาชิกกลุ่ม 2 ครั้ง ภายหลังจากเข้าศึกษาวิจัย โดยเป็นการดำเนินการด้านผู้นำอย่างเป็นทางการครั้งแรกตั้งแต่มีการก่อตั้งกลุ่มมา และยังมีบทบาทในการวางแผนการผลิตและการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มให้เป็นรูปธรรมโดยนำกลุ่มไปขึ้นทะเบียนระบบแปลงใหญ่มังคุด

5. การควบคุม จากการประชุมสามัญกลุ่มสมาชิก ครั้งที่ 2 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560 มีวาระการรับรองร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มพร้อมด้วยคณะกรรมการกลุ่มได้ดำเนินการยกร่างระเบียบเพื่อให้ที่ประชุมสามัญประจำปีของสมาชิกทุกคนได้รับทราบและรับรองร่างระเบียบดังกล่าว เป็นผลจากการเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มที่ต้องมีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับให้สมาชิกได้ปฏิบัติตาม รวมทั้งเพื่อให้สะดวกต่อการควบคุมสมาชิกให้ดำเนินการภายใต้กรอบระเบียบที่กำหนดขึ้นมาและสมาชิกทุกคนเห็นชอบ อันจะนำไปสู่ความชัดเจนในการบริหารจัดการที่มีเครื่องมือในการควบคุม คือ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตแบบแปลงใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็นด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล ดังนี้

ตารางที่ 4.13 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานภาพรวม

N = 76				
ภาพรวม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.42	0.81	มาก	1
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.34	0.85	ปานกลาง	2
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.32	0.98	ปานกลาง	3
4. การมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล	3.31	0.80	ปานกลาง	4
รวม	3.36	0.76	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.13 พบว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 จำแนกได้ดังนี้

ระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42

ระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 3.32 และ 3.31 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมัจจุคแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผน

N = 76

การมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการจัดทำโครงการแปลงใหญ่มัจจุค	11 (14.47)	23 (30.26)	31 (40.79)	6 (7.90)	5 (6.58)	3.37	1.04	ปานกลาง
2. มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการแปลงใหญ่มัจจุค	7 (9.21)	25 (32.89)	34 (44.74)	7 (9.21)	3 (3.95)	3.34	0.89	ปานกลาง
3. มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการแปลงใหญ่มัจจุค	10 (13.16)	23 (30.26)	26 (34.21)	17 (22.37)	-	3.31	0.94	ปานกลาง
รวม						3.34	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ระบุว่า การวางแผนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการจัดทำโครงการแปลงใหญ่มังคุด มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการแปลงใหญ่มังคุด และมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการแปลงใหญ่มังคุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37, 3.34 และ 3.31 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

N = 76

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแปลงใหญ่มังคุด เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น	10 (13.16)	32 (42.10)	26 (34.21)	6 (7.90)	2 (2.63)	3.56	0.91	มาก
2. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านการบริหารจัดการ โครงการแปลงใหญ่มังคุด	8 (10.53)	22 (28.95)	34 (44.74)	4 (5.26)	8 (10.53)	3.27	1.06	ปานกลาง
3. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านกิจกรรมต่างๆ เช่น การกำหนดราคามังคุด เทคโนโลยีการผลิตมังคุด	12 (15.79)	19 (25.00)	22 (28.95)	11 (14.47)	12 (15.79)	3.13	1.28	ปานกลาง
รวม						3.32	0.98	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.15 พบว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ระบุว่า การปฏิบัติการภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 จำแนกได้ดังนี้

ระดับมาก คือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแปลงใหญ่มังคุด เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56

ระดับปานกลาง คือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านการบริหารจัดการโครงการแปลงใหญ่มังคุด และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านกิจกรรมต่างๆ เช่น การกำหนดราคามังคุด เทคโนโลยีการผลิตมังคุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 และ 3.13 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

N = 76

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. ท่านได้รับประโยชน์จากกิจกรรมในโครงการแปลงใหญ่มังคุด เช่น ความรู้ด้านการผลิตมังคุดเพิ่มขึ้น ช่องทางจัดจำหน่ายมังคุดที่หลากหลายขึ้น เป็นต้น	11 (14.47)	46 (60.52)	14 (18.42)	3 (3.95)	2 (2.63)	3.80	0.84	มาก
2. ท่านได้รับประโยชน์หรือสิทธิพิเศษจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด เช่น ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิตมังคุด	13 (17.10)	36 (47.37)	22 (28.95)	3 (3.95)	2 (2.63)	3.73	0.90	มาก
3. ท่านได้รับประโยชน์จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากมังคุดในโครงการแปลงใหญ่มังคุด	5 (6.58)	23 (30.26)	15 (19.74)	17 (22.37)	16 (21.05)	2.73	1.26	ปานกลาง
รวม						3.42	0.81	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ระบุว่า การรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 จำแนกได้ดังนี้

ระดับมาก คือ ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมในโครงการแปลงใหญ่มังคุด เช่น ความรู้ด้านการผลิตมังคุดเพิ่มขึ้น ช่องทางจัดจำหน่ายมังคุดที่หลากหลายขึ้น เป็นต้น และได้รับประโยชน์หรือสิทธิพิเศษจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด เช่น ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิตมังคุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และ 3.73 ตามลำดับ

ระดับปานกลาง คือ ได้รับประโยชน์จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากมังคุดในโครงการแปลงใหญ่มังคุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73

ตารางที่ 4.17 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล

N = 76

การมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการแปลงใหญ่มังคุด	4 (5.26)	34 (44.74)	30 (39.47)	8 (10.53)	-	3.44	0.75	มาก
2. มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลความสำเร็จของโครงการแปลงใหญ่มังคุด	6 (7.90)	27 (35.53)	33 (43.42)	10 (13.16)	-	3.40	0.81	ปานกลาง
3. มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินในโครงการแปลงใหญ่มังคุด	7 (9.21)	23 (30.26)	22 (28.95)	19 (25.00)	5 (6.58)	3.10	1.10	ปานกลาง
รวม						3.31	0.80	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.17 พบว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม ผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ระบุว่า การร่วมติดตามและประเมินผลภายในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 จำแนกได้ดังนี้

ระดับปานมาก คือ มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการแปลงใหญ่มังคุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44

ระดับปานกลาง คือ มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลความสำเร็จของโครงการแปลงใหญ่มังคุด และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินในโครงการแปลงใหญ่มังคุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และ 3.10 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

จากการสนทนากับกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงปัจจัยด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า

4.1 จุดแข็ง

4.1.1 ภาวะผู้นำของประธานกลุ่ม เป็นจุดแข็งอีกข้อหนึ่งที่ค่อนข้างเข้มแข็ง เนื่องจากประธานกลุ่มมีความขยัน อดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแก่สมาชิก คอยดูแลให้ความช่วยเหลือ แบ่งพื้นที่บ้านให้เป็นที่ประชุมจัดกิจกรรมของสมาชิกในกลุ่ม ทุกคนให้ความเคารพในน้ำใจ เป็นคนทำงานจริง ดูแลเอาใจใส่สมาชิกตลอดเวลาไม่เคยทิ้ง

4.1.2 สมาชิกส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ และเป็นเครือญาติค่อนข้างจะคุ้นเคยกัน ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ทั้งหมด

4.1.3 ปกติกลุ่มแปลงใหญ่มังคุดฯ จะมีการประชุมอย่างน้อย 2 ครั้งต่อเดือน ซึ่งในการประชุมจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ระหว่างสมาชิก อาทิ การใช้ปุ๋ย การเตรียมพื้นที่ การพ่นยา เป็นต้น

4.2 จุดอ่อน

4.2.1 ด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากกลุ่มแปลงใหญ่จัดตั้งขึ้นในปี 2560 ระยะเวลาแค่ 1 ปีเท่านั้น จึงทำให้กลุ่มยังขาดการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้

4.2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในบางด้าน การเข้าถึงระบบสารสนเทศ ระบบบัญชี และอายุของสมาชิกที่ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจุดแข็งของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโดนค อำเภอ นายายอาม จังหวัดจันทบุรี

N = 76

จุดแข็ง	ระดับความเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม	30 (39.47)	31 (40.79)	5 (6.58)	4 (5.26)	6 (7.90)	4.12	0.85	มาก
2. ประธานกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยันอดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิตและหาวิธีเพิ่มผลผลิต	21 (27.63)	33 (43.42)	10 (13.16)	11 (14.47)	1 (1.32)	4.03	0.81	มาก
3. สมาชิกในกลุ่มเป็นคนในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคยและติดต่อสื่อสารได้ง่าย	13 (17.10)	36 (47.37)	22 (28.95)	3 (3.95)	2 (2.63)	3.78	0.98	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า จุดแข็งของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับมาก คือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ประธานกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยัน อดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิต และหาวิธีเพิ่มผลผลิต และสมาชิกในกลุ่มเป็นคนในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคยและติดต่อสื่อสารได้ง่าย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 , 4.03 และ 3.78 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจุดอ่อนของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

N = 76

จุดอ่อน	ระดับความเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม	44 (57.90)	19 (25.00)	13 (17.10)	-	-	4.31	0.84	มากที่สุด
2. กลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงต้องนำมังคุดไปประมูลร่วมกับกลุ่มอื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมูล เป็นต้น	32 (42.10)	27 (35.53)	15 (19.74)	2 (2.63)	-	4.11	0.95	มาก
3. ไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้	9 (11.84)	40 (52.64)	16 (21.05)	11 (14.47)	-	3.65	0.86	มาก
4. กลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางการตลาดและบัญชี	6 (7.90)	37 (48.69)	24 (31.57)	4 (5.26)	5 (6.58)	3.52	0.81	มาก
5. สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ยากต่อการถ่ายทอดความรู้และการบริหารจัดการ	11 (14.47)	13 (17.10)	42 (55.27)	4 (5.26)	6 (7.90)	3.47	0.79	มาก
6. สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการเข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ	10 (13.16)	38 (50.00)	21 (27.63)	7 (9.21)	-	3.23	0.78	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.19 พบว่า จุดอ่อนของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโตนด อำเภอ นายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกได้ดังนี้

ระดับมากที่สุด คือ สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31

ระดับมาก คือ กลุ่มมีผลผลิตน้อยจึงต้องนำมังคุดไปประมูร่วมกลุ่มอื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมูร เป็นต้น ไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่ามังคุดได้ กลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางการตลาดและบัญชี และสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ยากต่อการถ่ายทอดความรู้และการบริหารจัดการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11, 3.65, 3.52 และ 3.47 ตามลำดับ

ระดับปานกลาง คือ สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการเข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23

4.3 โอกาส

4.3.1 นโยบายภาครัฐ รัฐบาลมีนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อเป็นการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตร ลดต้นทุนที่ใช้ในการผลิต และเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับเกษตรกร การดำเนินนโยบายดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ของตน และการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันในรูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่ โดยมีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

4.3.2 อุปสงค์ของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ ที่มีอย่างต่อเนื่องถือเป็นโอกาสในการกระจายสินค้าสินค้าที่ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ช่วยให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว

4.4 อุปสรรค

4.4.1 การดำเนินงานส่งเสริมนโยบายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ เนื่องจากในแต่ละหน่วยงานจะลงพื้นที่จัดกิจกรรมให้กับกลุ่ม โดยมีได้มีการบูรณาการร่วมกัน บางกิจกรรมเป็นเรื่องเดียวกัน ทำให้

เกิดความซ้ำซ้อน และความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย
การเกษตรแบบแปลงใหญ่โดยตรง

4.4.2 ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการ
น้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้

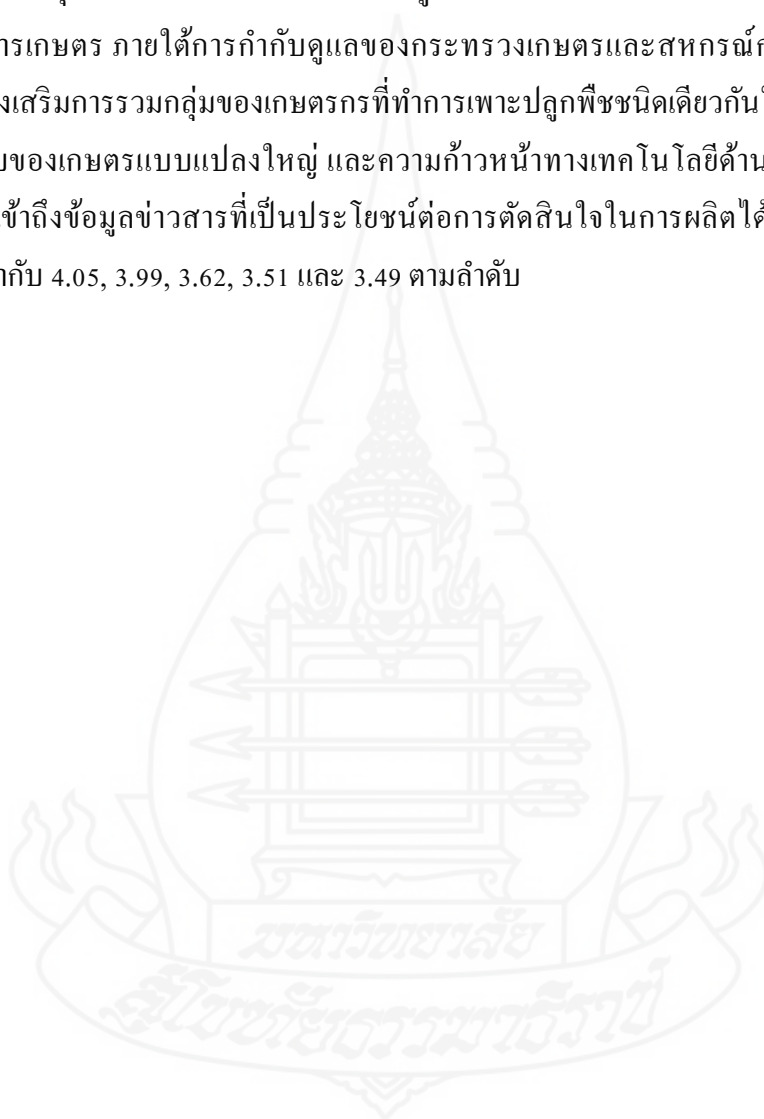

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโอกาสของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโดนค อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

N = 76

โอกาส	ระดับความเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. ความต้องการมังคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ มีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่	10 (13.16)	38 (50.00)	21 (27.63)	7 (9.21)	-	4.05	0.88	มาก
2. การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทาง การเกษตร ช่วยให้เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการสามารถ ลดต้นทุนการผลิตได้	14 (18.42)	37 (48.69)	23 (30.26)	-	2 (2.63)	3.99	0.78	มาก
3. มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแล ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	15 (19.74)	32 (42.10)	17 (22.37)	3 (3.95)	9 (11.84)	3.62	0.83	มาก
4. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันใน รูปแบบของเกษตรแบบแปลงใหญ่	16 (21.05)	22 (28.95)	25 (32.89)	6 (7.90)	7 (9.21)	3.51	0.82	มาก
5. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้ เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการ ตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว	9 (11.84)	30 (39.47)	27 (35.53)	8 (10.53)	2 (2.63)	3.49	0.89	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า โอกาสของกลุ่มแปลงใหญ่มีงูคุด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับมาก คือ ความต้องการมีงูคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายเกษตรแบบแปลงใหญ่ การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตรช่วยให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ในรูปแบบของเกษตรแบบแปลงใหญ่ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05, 3.99, 3.62, 3.51 และ 3.49 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอุปสรรคของกลุ่มแปลงใหญ่มั่งคุด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

N = 76

อุปสรรค	ระดับความเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. มีการดำเนินงานส่งเสริมนโยบายที่ ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่ มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลา ประกอบอาชีพ	42 (55.27)	25 (32.89)	9 (11.84)	-	-	4.25	0.78	มากที่สุด
2. ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผล กระทบต่อพื้นที่การเกษตรแปลงใหญ่ทำให้ ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้	30 (39.47)	29 (38.16)	14 (18.42)	3 (3.95)	-	4.16	0.75	มาก
3. ความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อ ความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย การเกษตรแบบแปลงใหญ่โดยตรง	10 (13.16)	33 (43.42)	21 (27.63)	11 (14.47)	1 (1.32)	3.58	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.21 พบว่า อุปสรรคของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำแนกได้ดังนี้

ระดับมากที่สุด คือ มีการดำเนินงานส่งเสริมนโยบายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25

ระดับมาก คือ ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้ และความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายการเกษตรแบบแปลงใหญ่โดยตรง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และ 3.58 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 กลยุทธ์ TOWS Matrix ของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

S	W
S1 สมาชิกในกลุ่มเป็นคนในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคยและติดต่อสื่อสารได้ง่าย	W1 สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม
S2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม	W2 ยังไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้มือ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้
S3 ประธานกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยัน อดทน ต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิตและหาวิธีเพิ่มผลผลิต	W3 ในกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางการตลาดและบัญชี
	W4 สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ขาดการถ่ายทอดความรู้และการบริหารจัดการ
	W5 สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการเข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ
	W6 กลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงต้องนำมังคุดไปประมวลรวมกลุ่มอื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมวล เป็นต้น

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

O	กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)
O1 ความต้องการมั่งคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้จากการผลิตเสริม	S1S2O2 ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยการใช้ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในการสื่อสารกับเกษตรกรในพื้นที่	W3O2O4 การเชื่อมโยงเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่ออบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่เกษตรกร
O2 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันในรูปแบบของเกษตรกรแปลงใหญ่	S1S3O4 สร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่	W6O3 จัดอบรมสัมมนาหรือจัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตแก่เกษตรกร
O3 การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ช่วยให้เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการสามารถทำการผลิตที่ประหยัดต่อขนาดได้	S2O5 นำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาช่วยให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูลทางการเกษตร	W4W5O5 ส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เป็นสมาชิกกลุ่ม
O4 มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้งานกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร		W2O2O4 จัดทำระบบพี่เลี้ยงคอยดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเกษตรกร
O5 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว		
T	กลยุทธ์ป้องกัน (ST)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
T1 ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ทำให้ไม่สามารถผลิตค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้	S1S2T2 การแลกเปลี่ยนความรู้ ทางด้านการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาลผลิตไม่มีคุณภาพ	W1T1 ระบุเป้าหมายในการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน พัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรตลอดเส้นทางพัฒนา ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินตรวจสอบ ทั้งในแง่ภารกิจและบุคคล
T2 มีการดำเนินงานส่งเสริม นโยบายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ		
T3 ความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายเกษตรแปลงใหญ่โดยตรง		

จากตารางที่ 4.22 ผู้วิจัยนำข้อมูลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จัดทำ TOWS Matrix พบว่า กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่อยู่ในช่วงกลยุทธ์ SO มีจุดแข็งและโอกาสดังกล่าวคือ กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ยังมีจุดอ่อนด้านความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ การแลกเปลี่ยน

ข้อมูลข่าวสาร และภาวะผู้นำของประธานกลุ่ม รวมถึงมีโอกาสในการขยายตลาดส่งออกได้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐ ดังนั้นแนวทางส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ให้สามารถแข่งขัน โดยมุ่งเน้นที่สมาชิกของกลุ่มให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานในพื้นที่ให้ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยใช้ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในการสื่อสารกับเกษตรกรในพื้นที่
2. สร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
3. นำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาช่วยให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูลทางการเกษตร

ตอนที่ 5 แนวทางส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ในการพัฒนาการบริหารจัดการการดำเนินงานของกลุ่มควรเริ่มต้นจากการบูรณาการร่วมกันระหว่าง 2 ภาคส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแปลงใหญ่ ซึ่งต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็งประกอบด้วย 5 ส่วน ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 การพัฒนาการบริหารจัดการภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง

ด้าน	การพัฒนาการบริหารจัดการ	แผนงานในอนาคต
1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม	1. เพิ่มช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสาร เช่น การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน หรือจดหมายข่าว เป็นต้น 2. เพิ่มช่องทางการให้คำปรึกษาหรือรับฟังความคิดเห็น เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การสำรวจความคิดเห็น	1. โครงการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานกลุ่มผู้ผลิตแปลงใหญ่มังคุด 2. โครงการศึกษาดูงาน 3. โครงการพัฒนาการทำงานเป็นทีม

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ด้าน	การพัฒนาการบริหารจัดการ	แผนงานในอนาคต
	<p>3. การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน หรือเสริมสร้างกิจกรรมเฉพาะในการทำงานเป็นทีมให้แก่สมาชิก</p> <p>4. ความร่วมมือ โดยให้สมาชิกตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม</p> <p>5. การมอบอำนาจการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกลงประชามติ</p>	
2. โครงสร้างองค์กร กฎระเบียบ และข้อบังคับ	<p>1. การจัดโครงสร้างองค์กรแบบโครงการ คือ การยึดกิจกรรมในโครงการเป็นตัวกำหนดอาจมีการจัดแผนงาน โดยประยุกต์จากการจัดโครงสร้างตามหน้าที่ผสมกับการจัดแบ่งงานตาม สายการผลิตเป็นแผนกจัดหาปัจจัยการผลิต แผนกผลิต แผนกควบคุมการผลิต แผนกคัดแยกบรรจุ แผนกตลาด และแผนกบัญชี เป็นต้น</p> <p>2. การจัดโครงสร้างองค์กร ควรเป็น การจัดโครงสร้างโดยใช้หลักการการมีส่วนร่วมของสมาชิก และเมื่อมีการจัดโครงสร้างองค์กรแล้วควรได้มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเอกสารที่เผยแพร่ให้สมาชิกได้รับทราบ</p>	การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร และจัดทำเอกสารเผยแพร่

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ด้าน	การพัฒนาการบริหารจัดการ	แผนงานในอนาคต
3. ความเสถียรและ ความสามารถของผู้นำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาภาวะผู้นำในภาพรวม คือ การพัฒนาในด้านต่างๆ ไปตามลักษณะที่พึงประสงค์ 2. การพัฒนาความสามารถเฉพาะด้าน 3. ความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้ง 4. การพัฒนาทักษะการคิด โดยเฉพาะการคิดแบบสร้างสรรค์ และการคิดอย่างเป็นระบบ 	โครงการการเสริมสร้างภาวะผู้นำในด้านต่างๆ
4. ผลผลิตของสมาชิกใน กลุ่ม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นให้เกิดการรวมแปลง 2. จัดทำแผนพัฒนารายแปลง 3. เพิ่มแปลงใหญ่สินค้าเกษตรอื่นๆ 4. พัฒนาผู้จัดการแปลง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเตรียมการ 2. การถ่ายทอดความรู้ (เน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต) 3. การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/ เครื่องจักรกล/ แหล่งน้ำ 4. การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร 5. การเชื่อมโยงการตลาด จัดทำโครงการและเสนอของบประมาณจากภาครัฐ
5. การสนับสนุนโครงการ และงบประมาณจาก ภาครัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำโครงการ และเสนอขอ งบประมาณจากภาครัฐ 2. สร้างพันธมิตรกับองค์กรการศึกษา ในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นต้น 	

ส่วนที่ 2 ภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นโอกาสสำหรับกลุ่มผู้ผลิตแปลงใหญ่มังคุด เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ แต่

ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐควรมีการบูรณาการนโยบายหรือกิจกรรมร่วมกัน เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินกิจกรรมให้แก่กลุ่มเกษตรกร ควรมีการวิจัยและพัฒนา นำองค์ความรู้ที่ได้ ถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร ทั้งนี้นโยบายของภาครัฐความจะต้องมีความต่อเนื่อง

ท้ายสุดแล้วแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการดำเนินงานกลุ่มนั้น ควรมีการจัดการในระดับกิจกรรมในส่วนห่วงโซ่อุปทาน คือ โดยห่วงโซ่อุปทานของกลุ่ม เป็นระบบห่วงโซ่อุปทานของเกษตรสมัยใหม่ที่มีความแตกต่างกับห่วงโซ่ของการผลิตมังคุดแบบเก่า หรือแบบดั้งเดิมค่อนข้างมาก เพราะจะเป็นห่วงโซ่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเกิดจากความต้องการให้ผลผลิตมังคุดมีคุณภาพมากขึ้น ทำให้เกษตรกรหันมาใช้การรวมกลุ่มกัน เพื่อพัฒนาเป็นองค์กร และเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง เพื่อจัดการระบบการผลิต และการตลาดให้มีประสิทธิภาพ และลดความสูญเสีย ส่วนการจัดตั้งกลุ่มในระดับต้นน้ำนั้นเป็นการจัดหาปัจจัยการผลิต การวางแผน/ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต และการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีคุณภาพร่วมกันภายในกลุ่ม ส่วนกลางน้ำเป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มสามารถขายผลผลิตให้มีราคาที่สูง โดยการคัดแยกมังคุดตามเกรดต่างๆ และส่วนปลายน้ำเป็นการจัดจำหน่าย และประมูตราร่วมกับกลุ่มอื่น ทั้งนี้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในสายโซ่อุปทานได้นั้น ต้องมีการปรับปรุงในส่วนของต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 การปรับปรุงกิจกรรมในโซ่อุปทานกลุ่มผู้ผลิตแปลงใหญ่มังคุด

กิจกรรมเดิม	กิจกรรมใหม่
ต้นน้ำ	
1. การจัดหาปัจจัยการผลิต	1. เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของสมาชิกในกลุ่ม
2. การวางแผน/ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต	2. มีการวางแผนการผลิตและแผนการตลาดให้ชัดเจน
กลางน้ำ	
1. การคัดแยกมังคุด	1. จัดทำคู่มือการคัดแยกมังคุดตามเกรดต่างๆ หรือการสอนงานกันเองในการคัดแยกมังคุด

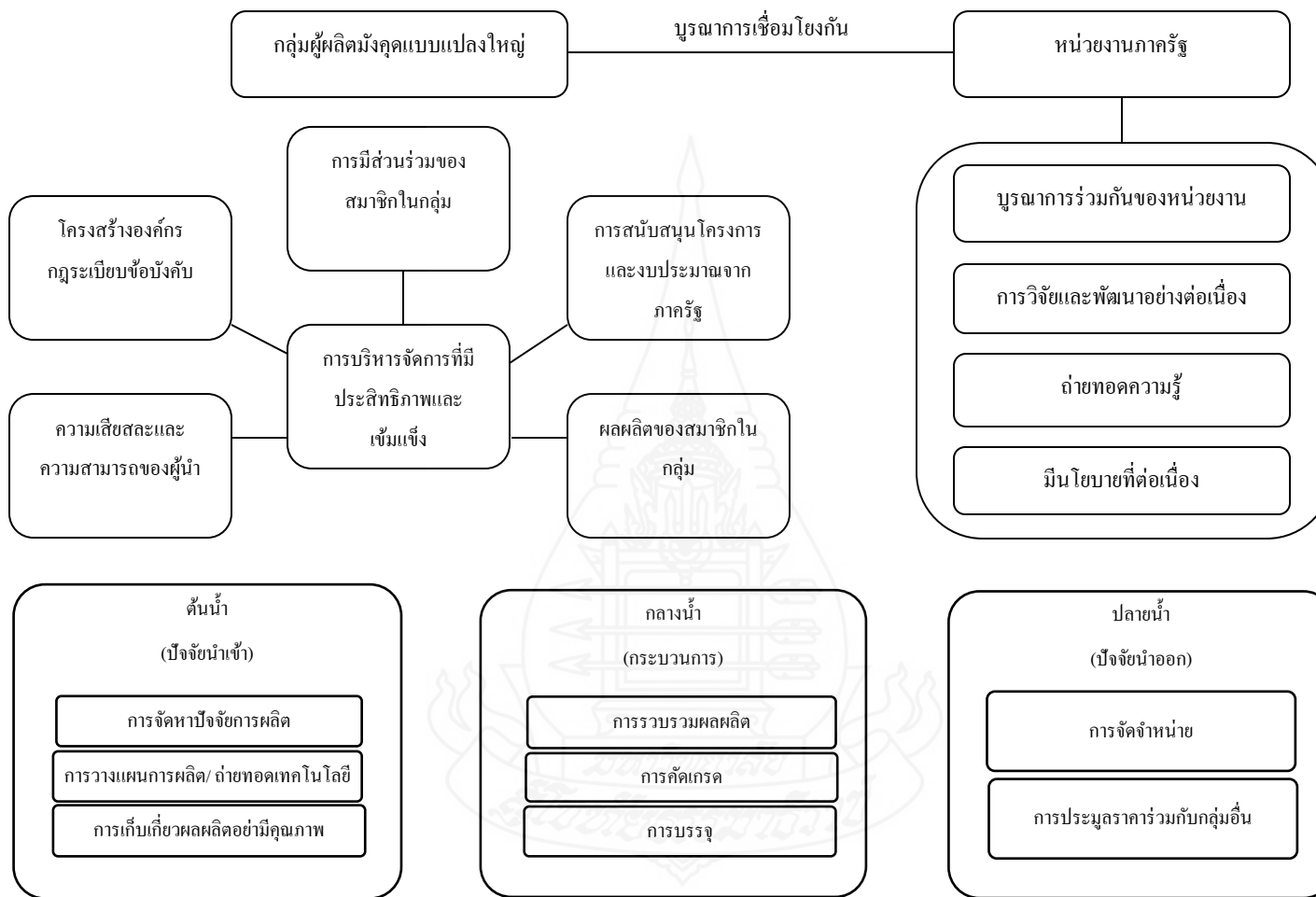
ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

กิจกรรมเดิม	กิจกรรมใหม่
-------------	-------------

ปลายน้ำ

1. การจัดจำหน่ายและประมุขาราคาร่วมกับกลุ่มอื่น 1. ตลาดประมุขของกลุ่ม
-

ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

1.1 การศึกษาความเป็นมาของการรวมกลุ่ม โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เริ่มจัดตั้งขึ้นโดยเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งผ่านการอนุมัติจากการประชุมขับเคลื่อนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จ วันที่ 24 มกราคม 2560 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 76 ราย พื้นที่รวมประมาณ 458 ไร่ ทั้งนี้การดำเนินงานของกลุ่มมีเป้าหมายและแผนการพัฒนา ได้แก่ 1. การลดต้นทุนการผลิต มีกิจกรรมที่ดำเนินการ ดังนี้ การจัดตั้งกองทุนปุ๋ยหมักเวียน การใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี เช่น การผลิตและใช้จุลินทรีย์สังเคราะห์แสง น้ำหมักชีวภาพคุณภาพสูง และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมตามหลัก GAP 2. การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยใช้สารเคมีและปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้อง และปลอดภัยตามช่วงระยะเวลาการผลิตพืช 3. การบริหารจัดการ การจัดตั้งกลุ่มโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการและมีการกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกมีการประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ร่วมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตด้วยกัน 4. การตลาด มีการพัฒนาให้กลุ่มมีความมั่นคงทางการตลาด มีการร่วมกับกลุ่มแปลงใหญ่มังคุดต่างพื้นที่ในการทำตลาดประมูลขายผลผลิตตามเกรดคุณภาพมังคุด

1.2 การศึกษาจุดมุ่งหมายในการดำเนินงาน

1.2.1 เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต การบริหารจัดการ และร่วมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน

1.2.2 เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพมาตรฐาน

1.3 การศึกษาวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานในระดับพื้นที่ในส่วนภาครัฐ ประกอบด้วย หลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน และมีหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้าร่วมประชุมรวมทั้งมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแปลงใหญ่ 4 เรื่อง คือ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพ ขับเคลื่อนการดำเนินงาน การถ่ายทอดความรู้ในการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน และการตลาด และสรุปบทเรียน ประเมินผล และร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนา

1.4 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.30 อายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 42.1 สถานภาพสมรส ร้อยละ 63.2 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 90.8 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 60.5 และส่วนใหญ่เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มในระยะเวลา 1-2 ปี ร้อยละ 94.7

นอกจากนี้ พบว่า สมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ สถานะของแปลงผ่าน GAP 28 คน และไม่ผ่าน GAP จำนวน 48 คน พื้นที่แปลงปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ จำนวน 3 แปลง สมาชิกมีการทำบัญชีต้นทุน จำนวน 3 คน นอกนั้นไม่ได้ทำบัญชีต้นทุน จำนวน 73 คน และจำนวนผลผลิตปีที่ผ่านมา (ปี 2560) 500-700 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งคุณภาพผลผลิตที่เป็นเกรดส่งออกและเกรดทั่วไปร้อยละ 20-80 ส่วนด้านการตลาดมีเพียง 1 คนเท่านั้นที่มีผู้รับซื้อประจำ ส่วนที่เหลืออีก 75 คน ขายให้กับตลาดทั่วไป

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 คือ ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการจัดคนเข้าทำงาน ด้านการวางแผนด้านการจัดโครงสร้างองค์กร และด้านการควบคุม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59, 3.57, 3.48, 3.43 และ 3.41 ตามลำดับ

ส่วนการสนทนากลุ่มๆ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม จำแนกเป็นรายด้านดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน ทางกลุ่มยังไม่มีวางแผนในการจัดการผลผลิตที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เนื่องจากยังไม่เข้าใจในเรื่องของกลไกระบบการตลาดที่ชัดเจน ที่ผ่านมาทางกลุ่มได้นำผลผลิตที่ได้ไปประมูลขายร่วมกับกลุ่มแปลงใหญ่มังคุดของอำเภอเขาคิชฌกูฏ เนื่องจากผลผลิตของสมาชิกในกลุ่มยังมีจำนวนน้อยและผลผลิตบางส่วนยังไม่ได้มาตรฐานการส่งออก (เกรด A) กลุ่มได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม และทุกคนคิดว่าหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนมีผลดีต่อกลุ่ม ส่วนระเบียบข้อบังคับของกลุ่มสมาชิก ทุกคนคิดว่ายังไม่ควรมีการปรับปรุง

กฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงของกลุ่ม ให้คณะกรรมการเป็นผู้ตกลงร่วมกันเอง การวางกฎกติกา เจ้าหน้าที่ยกร่างขึ้นมาแล้วให้สมาชิกกลุ่มร่วมลงความคิดเห็นว่ายอมรับหรือไม่ เช่น

1. วิธีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ใครเก็บผลโดยเขย่าต้นมังคุดจะไม่ให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม
2. ห้ามใช้สารเคมี หรือห้ามใช้ยาฆ่าหญ้า
3. สมาชิกกลุ่มจะต้องคัดแยกเกรดผลผลิตของตนเองมาจากสวนก่อนที่จะนำผลผลิตมาส่งที่กลุ่ม
4. การที่ผลผลิตของสมาชิกจะอยู่ในเกรดเอ และเกรดบีนั้น อยู่ที่คณะกรรมการฝ่ายคัดแยกของกลุ่มเป็นผู้คัดแยกผลผลิตของสมาชิกอีกครั้ง เพื่อต้องการสร้างบรรทัดฐานของคุณภาพผลผลิตให้เหมือนกัน

ทั้งนี้กลุ่มได้เพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการตลาดและการบริหารจัดการ โดยวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้โดยเฉพาะเรื่องการผลิต มีการจัดประชุมอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ทุกคนคิดว่าการวางแผนการผลิตและการตลาดถือว่าสำคัญมาก และสมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มในด้านการวางแผน การทำกิจกรรมร่วมกัน สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มจากการวิจัยนี้ คือ

1. การมาประชุมไม่พร้อมเพียงกัน
2. ไม่มีการทำวาระการประชุม
3. สมาชิกกลุ่มขาดประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม
4. ขาดความรู้เรื่องเกี่ยวกับการตลาด
5. ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการกลุ่ม

สำหรับการวางแผนบริการจัดการของกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 แผนหลักๆ คือ

1. แผนการผลิตของกลุ่ม คือ ทำแผนการผลิตร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร ดำเนินการพัฒนาคุณภาพผลผลิตตามหลัก GAP ลดต้นทุนการผลิต เป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์โดยเน้นการใช้ปุ๋ยชีวภาพเป็นหลัก และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยเคมีเป็นปุ๋ยเสริม

2. แผนการตลาด คือ การคัดเกรดมังคุด การกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการประชาสัมพันธ์

2.1 การคัดเกรดมังคุด

2.1.1 มังคุดส่งออก ยังบริโภคไม่ได้ เพราะส่วนเนื้อกับเปลือกยังไม่แยกจากกัน

2.1.2 มังคุดบริโภค มังคุดสุกตลาดจะแคบกว่ามังคุดระยะ 2 คือ ระยะที่เป็นสายเลือด ซึ่งตลาดกว้างกว่า เพราะจะเก็บไว้ได้นานกว่า

2.2 การกำหนดราคา ทางกลุ่มใช้การประมูลราคาพร้อมกับกลุ่มอื่น จึงทำให้กลุ่มไม่สามารถเป็นผู้กำหนดราคาของตนเองได้ ทั้งนี้มีหลักการตั้งราคา คือ การตั้งราคาแต่ละเกรดให้ต่างกัน เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาผลผลิตให้ได้เกรดสูงขึ้น

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย ในระยะแรกสำนักงานเกษตรหาดลดาให้เกษตรกร โดยให้การประมูลราคาพร้อมกับกลุ่มอื่น ในอนาคตมีแผนจัดทำการตลาดโดยวิธีการประมูลของกลุ่มเอง โดยการรวบรวมผลผลิต และติดต่อให้มีพ่อค้าหลายๆ รายมารับซื้อด้วยวิธีการประมูล และวางแผนขยายตลาดไปยังประเทศคู่ค้า

2.4 ทางกลุ่มยังมีการส่งเสริมทางการตลาด

2.2 ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร การดำเนินการของกลุ่มมีความชัดเจนทางด้านการก่อตั้ง โดยมีการเลือกประธาน รองประธาน และคณะกรรมการ เพื่อเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน อย่างเป็นทางการและมีผังโครงสร้างชัดเจน และมีการขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรีกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มเพื่อความเป็นรูปธรรมของการรวมกลุ่มและเพิ่มความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม

ทั้งนี้กลุ่มแปลงใหญ่มังคุดมีเกณฑ์ในการคัดเลือกสมาชิก คือ เป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนมังคุดเป็นหลัก ต้องมีความสมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ยอมรับกฎ กติกา และระเบียบของกลุ่ม โดยมีจัดการประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

ส่วนประธาน และรองประธาน 2 คน ที่สมาชิกคัดเลือกกันเอง อายุประมาณ 40-50 ปี ถ้าอายุเกินจะแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของคณะทำงานมาประชุมเลือกคณะกรรมการบริหารแปลงใหญ่ ส่วนคณะกรรมการ แบ่งหน้าที่เป็น 3 ฝ่าย คือ 1. ฝ่ายบริหารจัดการ เรื่องการรวบรวมผลผลิต การคัดแยก และการรับซื้อผลผลิตมังคุดจากสมาชิก 2. ฝ่ายการคัดแยกและบรรจุ โดยใช้สมาชิกกลุ่ม ซึ่งได้เข้ารับการอบรมการคัดแยกและบรรจุแล้ว 3. ฝ่ายชั่งน้ำหนัก คณะกรรมการกลุ่มนำมังคุดที่คัดแยกเกรดแล้ว ชั่งน้ำหนักขนขึ้นรถ เพื่อนำไปประมูลราคาพร้อมกับกลุ่มอื่น

2.3 การจัดคนเข้าทำงาน อาศัยการแบ่งงานตามความเหมาะสมและความถนัดในการทำงานของสมาชิก แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางด้านตลาดและบัญชี

2.4 การอำนวยความสะดวก การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำกลุ่มได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมจากการเป็นประธานในการประชุมสามัญประจำปีของสมาชิกกลุ่ม 2 ครั้ง ภายหลังจากการเข้าศึกษาวิจัย โดยเป็นการดำเนินการด้านผู้นำอย่างเป็นทางการครั้งแรกตั้งแต่มีการก่อตั้งกลุ่มมา และยังมีบทบาทในการวางแผนการผลิตและการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มให้เป็นรูปธรรมโดยนำกลุ่มไปขึ้นทะเบียนระบบแปลงใหญ่มังคุด

2.5 การควบคุม จากการประชุมสามัญกลุ่มสมาชิก ครั้งที่ 2 วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560 มีวาระการรับรองร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มพร้อมด้วยคณะกรรมการกลุ่มได้ดำเนินการยกร่างระเบียบเพื่อให้ที่ประชุมสามัญประจำปีของสมาชิกทุกคนได้รับทราบและรับรองร่างระเบียบดังกล่าว เป็นผลจากการเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มที่ต้องมีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับให้สมาชิกได้ปฏิบัติตาม รวมทั้งเพื่อให้สะดวกต่อการควบคุมสมาชิกให้ดำเนินการภายใต้กรอบระเบียบที่กำหนดขึ้นมาและสมาชิกทุกคนเห็นชอบ อันจะนำไปสู่ความชัดเจนในการบริหารจัดการที่มีเครื่องมือในการควบคุม คือ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่

สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ภาพรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 จำแนกได้ดังนี้ จำแนกได้ดังนี้

ระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42

ระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 3.32 และ 3.31 ตามลำดับ

ส่วนการสนทนา พบว่า สมาชิกบางส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มในด้านการรับผลประโยชน์ การวางแผน การปฏิบัติการ เนื่องจากการรวมกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่นั้น สมาชิกในกลุ่มได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นความรู้จากการฝึกอบรม การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และต้นทุนในการผลิตลดลง แต่ทั้งนี้สมาชิกมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผลค่อนข้างน้อย ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สมาชิกจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากช่องทางไลน์กลุ่ม ทำให้สมาชิกไม่สามารถรับข้อมูลได้ทั่วถึง นอกจากนี้สมาชิกบางรายไม่เข้ามามีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เนื่องจากต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเอง จึงไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งด้านการวางแผนนั้นสมาชิกอาจมีความเห็นว่าหลาย กิจกรรมในด้านการวางแผนเกิดจากการตัดสินใจของคณะกรรมการกลุ่ม ส่วนสมาชิกเป็นเพียงผู้คล้อยตาม หรือเลือกกว่าสิ่งใดดีที่สุดสำหรับตนเองเท่านั้น

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

4.1 จุดแข็ง ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มเป็นคนในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคยและติดต่อสื่อสารได้ง่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และประธานกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยัน อดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิตและหาวิธีเพิ่มผลผลิต

4.2 จุดอ่อน ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ยังไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้ออกเพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้ ในกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางการตลาดและบัญชี สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยและมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ยากต่อการถ่ายทอดความรู้และการบริหารจัดการ สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการเข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ และกลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงต้องนำมังคุดไปประมูลรวมกลุ่มอื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมูล เป็นต้น

4.3 โอกาส ได้แก่ ความต้องการมังคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันในรูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่ การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ช่วยให้เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนในการผลิตได้ มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว

4.4 อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้ มีการดำเนินงานส่งเสริมนโยบายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ และความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย เกษตรแปลงใหญ่โดยตรง

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จัดทำ TOWS Matrix พบว่า กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่อยู่ในช่วงกลยุทธ์ SO มีจุดแข็งและโอกาส กล่าวคือ กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ยังมีจุดอ่อนด้านความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และภาวะผู้นำของประธานกลุ่ม รวมถึงมีโอกาสในการขยายตลาดส่งออกได้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐ ดังนั้นแนวทางส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลง

ใหญ่ให้สามารถแข่งขัน โดยมุ่งเน้นที่สมาชิกของกลุ่มให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานในพื้นที่ให้ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยการใช้ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในการสื่อสารกับเกษตรกรในพื้นที่
2. สร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
3. นำเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาช่วยให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูลทางการเกษตร

2. อภิปรายผล

จากนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ คือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืชปศุสัตว์ และประมง ประกอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้มอบนโยบายเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2558 เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตโดยการรวบรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่จะก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตที่กำหนด และสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม โครงสร้างภาคการเกษตรของไทย เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าวทำให้ภาคการเกษตรต้องเผชิญปัญหาทับซ้อนจำกัดต่างๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์ ค่าปัจจัยการผลิตต่างๆ ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้งปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการห่วงโซ่อุปทาน และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ที่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ประมาณ 1-32 ไร่ เป็นลักษณะต่างคนต่างผลิตและนำผลผลิตมาประมูลราคาขายร่วมกัน เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวบรวมการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน จึงได้กำหนดระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีการบริหารจัดการร่วมกันให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม เพื่อลดต้นทุน

เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตลอดจนการจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

ในการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรีนั้น มีจุดแข็งที่สำคัญ คือ สมาชิกในกลุ่มเป็นคนในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคยและติดต่อสื่อสารได้ง่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และประธานกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยัน อดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิตและหาวิธีเพิ่มผลผลิต สอดคล้องกับการศึกษาของกมลรัตน์ ธีระพงษ์ (2560) พบว่า การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ทำให้เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน พุดคุย ทำความรู้จักรวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการในการผลิตสินค้ามากขึ้น ซึ่งต่างจากเดิมที่มีการทำการผลิตแบบตัวใครตัวมัน อีกทั้งสมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549, น.142-149) กล่าวว่า องค์กรการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิด การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในองค์กร คือ จะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ส่วนรังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549, น.219) กล่าวว่า ผู้นำจะเป็นผู้กำหนดปัญหาวางแผน ตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อการทำงานในองค์กรของกลุ่ม และ Ernest et al. (2010) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรการเกษตรในระดับท้องถิ่น คือ ความสามารถในการประสานกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นผ่านเวทีต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องสร้างความสัมพันธ์แบบที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในการทำงาน และความไว้วางใจจากองค์กรที่มีทรัพยากรที่สามารถแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกันได้ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้สามารถเพิ่มความสามารถขององค์กรการเกษตร

ส่วนจุดอ่อนของกลุ่ม คือ สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ยังไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้ สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ยากต่อการถ่ายทอดความรู้และการบริหารจัดการ สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการเข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ และกลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงต้องนำมังคุดไปประมูลร่วมกับผู้อื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมูล เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร ชมพูพิทักษ์ และคณะ (2546, บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกลุ่ม การแยกตัวของกลุ่มสมาชิก เนื่องจากกลุ่มเกิดการขัดแย้งกันภายในกลุ่มและสมาชิกมีทัศนคติไม่ตรงกัน เพราะสมาชิกยังไม่คุ้นเคยกับการทำงานเป็นทีม รวมทั้งงานวิจัยของ กมลรัตน์ ธีระพงษ์ (2555) พบว่า เกษตรกรมีอายุค่อนข้างมากซึ่งเป็นปัญหาที่พบในทุกเขตพื้นที่ที่ทำการส่งเสริม นอกจากนี้ในกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางด้าน

การตลาดและบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pezeshki-Raad, Aghahi & Ukaga (2001) พบว่า ในภาพรวมขาดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร และขาดการเชื่อมโยงระหว่างการส่งเสริมกับองค์กรอื่นๆ ขาดเทคโนโลยี และที่สำคัญที่สุดคือ ขาดการฝึกอบรมด้านเทคนิคต่างๆ

โอกาสของกลุ่ม คือ ความต้องการมั่งคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันในรูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่ การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ช่วยให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ ตงเต้า และคณะ (2555) พบว่า เมื่อมีการนำเทคโนโลยีการผลิตมั่งคุดคุณภาพไปใช้ในกระบวนการผลิตแล้วสามารถลดต้นทุนการผลิตมั่งคุดได้ เทคโนโลยีการผลิตมั่งคุดคุณภาพที่กลุ่มตัวแทนทั้ง 7 กลุ่มดำเนินงานได้นำไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มเกษตรกร 8 กลุ่มที่เหลือ โดยการจัดประชุมให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเครือข่ายทั้ง 15 กลุ่มได้มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การผลิตตลอดจนและเปลี่ยนแปลงกระบวนการเพิ่มมูลค่าผลผลิตมั่งคุดโดยมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ การใช้องค์ความรู้ การผลิตมั่งคุดคุณภาพเป็นกลไกหลักในการผลักดันให้กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกมั่งคุด จังหวัดจันทบุรี เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการผลิต และพัฒนาจนเกิดการรวมตัว เป็นกลุ่มเครือข่ายที่สามารถเรียนรู้ และจัดกระบวนการผลิตแปรรูป และการจัดจำหน่ายผลผลิตมั่งคุดคุณภาพที่ได้ไปต่างประเทศร่วมกัน จะเกิดความสำเร็จได้นั้น ต้องมีกิจกรรมการฝึกอบรม ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำแปลงต้นแบบและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจึงจะประสบความสำเร็จด้วยดี และพิมลรัตน์ คำบอด (2558) พบว่า การจัดการด้านการผลิตเกษตรกรสามารถผลิตมั่งคุดได้ตามลักษณะที่ตลาดต้องการ เนื่องจากปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุม GAP แนวทางพัฒนาการผลิตมั่งคุดควรใช้ระบบการปลูกที่เหมาะสมแล้วการปฏิบัติดูแลรักษาที่ดีนับว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาทางด้านปริมาณและคุณภาพมั่งคุดให้สูงขึ้น สำหรับอนาคตการทำสวนมั่งคุด อาจสรุปได้ว่ายังมีช่องทางแจ่มใส โดยเฉพาะในด้านการตลาดยังเปิดกว้างสำหรับมั่งคุด ทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังพบว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธุ์จิตต์ สีเหนียง และคณะ (2557) พบว่า มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับระบบการทำงาน และมีการบูรณาการในการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างภายในและหน่วยงานเครือข่าย

อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้ มีการดำเนินงานส่งเสริมนโยบายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ และความผันผวนทางการเมืองส่งผลกระทบต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย การเกษตรแบบแปลงใหญ่โดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Swanson (2009 อ้างถึงใน Glendenning and Babu, 2011) พบว่า ความยากลำบากในการจัดบริการส่งเสริมการเกษตรภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นขนาดและความซับซ้อนของการผลิตทางการเกษตร สภาพแวดล้อมของนโยบายที่กว้างขวาง ความเชื่อมโยงที่อ่อนแอระหว่างระบบส่งเสริมและการวิจัย ความยากลำบากในการส่งผลกระทบต่อเจตนา ความอ่อนแอที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นและการสนับสนุนทางการเมือง หน้าที่อื่นๆ ที่มีมากกว่าการถ่ายทอดความรู้ และความท้าทายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทางการคลัง

อย่างไรก็ตามพื้นฐานความเข้มแข็งของกลุ่ม เกิดจากความพร้อมของกลุ่มและประธานกลุ่มนั้นๆ เป็นหลักการบริหารจัดการกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งหากปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพร้อมแล้ว ความสำเร็จในการสร้างกลุ่มจะเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

สำหรับ การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผน กลุ่มได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม และทุกคนคิดว่าหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนมีผลดีต่อกลุ่ม มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่มร่วมกัน ทั้งนี้ ทางกลุ่มยังไม่มีวางแผนในการจัดการผลผลิตที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ดังนั้นบทบาทและความสำคัญของการวางแผนให้ประสบความสำเร็จ นับเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของผู้บริหาร ซึ่งต้องบริหารจัดการทีมอย่างแข่งขัน ซึ่งความสามัคคีความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนการประสานความคิดที่แตกต่างจากบุคลากรในทีมงานให้เป็นความเห็นของกลุ่มโดยไม่เกิดความแตกแยกจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหารกลุ่มจำเป็นต้อง ตระหนักถึงปัจจัยในการวางแผนอย่างถ่องแท้ เช่น ประเภท

ของกลุ่ม ขนาดของกลุ่ม ความหลากหลายของสมาชิก พัฒนาการของกลุ่ม บทบาทของสมาชิก และการประชุมกลุ่ม (สาคร สุขศรีวงศ์, 2551, น.293)

2. ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร การดำเนินการของกลุ่มมีความชัดเจนทางด้านการก่อตั้ง มีผังโครงสร้างชัดเจน รวมถึงเกณฑ์ในการเลือกคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างถาวรหรือเป็นรูปธรรม มักจะมีกระบวนการบริหารจัดการเข้ามาใช้ในการดำเนินงาน ของกลุ่ม เช่น มีโครงสร้างของการบริหารงานอย่างชัดเจน มีระเบียบ ข้อบังคับ กติกาของกลุ่ม การมีบทบาทหน้าที่ (โครงสร้างกลุ่ม/ โคร/ ทำอะไร) ภายในกลุ่มมีการดำเนินการ และการบริหารที่มีความโปร่งใส/ ตรวจสอบได้ มีการขยายจำนวนสมาชิก/ การพัฒนาความรู้ สมาชิก และที่สำคัญ คือ มีผู้นำกลุ่ม (จักรี สุจริตธรรม, 2547 อ้างถึงใน ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, 2552) ซึ่งจะแตกต่างจากกลุ่มที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการหรือการรวมกลุ่มแบบหลวมๆ อีกทั้งไม่มีการนำหลักการบริหารจัดการเข้ามาส่งผลให้ไม่มีระเบียบ กฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว หรืออาจมีการดำเนินงานตามภาวะหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีกรวางแผนล่วงหน้า โครงสร้างองค์กรไม่แน่ชัด ไม่มีการจัดระเบียบการทำงานอย่างมีระบบการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบไม่ชัดเจน (สถาบันพัฒนาสี่แยกอินโดจีน, 2545; น.69 อ้างถึงใน ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, 2552)

3. การจัดคนเข้าทำงาน อาศัยการแบ่งงานตามความเหมาะสมและความถนัดในการทำงานของสมาชิก แต่ทั้งนี้ทางกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางด้านการตลาดและบัญชี ซึ่งกรมส่งเสริมสหกรณ์ (2553, น.3-10) กล่าวว่า พลังกลุ่มจะดีและไปรอด ต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ มีกรรมกรที่ดี มีการบริหารจัดการที่ถูกต้อง สมาชิกช่วยกันวางแผนทำงาน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ

4. การอำนวยการ มีผู้นำอย่างเป็นทางการ และยังมีบทบาทในการวางแผนการผลิต และการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มให้เป็นรูปธรรมโดยนำกลุ่มไปขึ้นทะเบียนระบบแปลงใหญ่มังคุด ซึ่งผู้นำถือเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อน สนับสนุน และประสานงานระหว่างสมาชิกในกลุ่มและหน่วยงานภายนอกให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2552) พบว่า ผู้นำกลุ่มจะต้องเป็นบุคคลที่พร้อมในการสละเวลาเพื่อการดูแล สนับสนุนและบริหารงานในกลุ่มเพื่อความเจริญก้าวหน้าและเป็นตัวแทนของสมาชิกในการดำเนินงานด้านต่างๆ อีกทั้งยังต้องเป็นบุคคลที่ต้องได้รับการยอมรับจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มให้เป็นผู้นำกลุ่ม รวมทั้งยังต้องเป็นผู้ที่คอยให้การดูแลและเป็นที่ปรึกษาของสมาชิกกลุ่มและผู้นำ เพื่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การควบคุม การรวมกลุ่มมีกฎ ระเบียบ และข้อบังคับให้สมาชิกได้ปฏิบัติตาม รวมทั้งเพื่อให้สะดวกต่อการควบคุมสมาชิกให้ดำเนินการภายใต้กรอบระเบียบที่กำหนดขึ้นมาและ

สมาชิกทุกคนเห็นชอบ อันจะนำไปสู่ความชัดเจนในการบริหารจัดการที่มีเครื่องมือในการควบคุม สอดคล้องกับการศึกษาของศศิภัทร พงษ์กษัตริย์ (2549, น.5-7) กล่าวว่า การส่งเสริมและการ ควบคุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้อย่างประหยัดเช่นกัน เพราะเมื่อสมาชิกรวมกันเป็นกลุ่มจะสามารถติดต่อได้ง่ายและเกิดการประหยัดในการถ่ายทอดเทคโนโลยี การฝึกอบรม และการช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนา เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้

การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ภาพรวมในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการ วางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล อาจ เกิดจากความขัดแย้งกันภายในกลุ่มและสมาชิกมีทัศนคติที่ไม่ตรงกัน เพราะสมาชิกยังไม่คุ้นเคยกับ การทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับการศึกษาของวลัยพร ชมพูพิทักษ์ และคณะ (2546, บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหาของการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ ความไม่ต่อเนื่องของการทำกิจกรรม โครงการ ปัญหาด้านการสื่อสารกับ สมาชิกกลุ่ม และการทำงานเป็นทีม พิสิทธิ์ รัตนะ และคณะ (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผน และการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษานี้ ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

3.1.1 กลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ควรมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน กิจกรรมของกลุ่มให้บ่อยครั้งและต่อเนื่อง

3.1.2 ผู้นำกลุ่มมีบทบาทที่สำคัญในการรวมกลุ่มเกษตรกร ดังนั้นต้องมีการ ส่งเสริม บทบาทของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 การจัดตั้งกลุ่มถือว่ามีผลดีต่อการพัฒนาอาชีพทำสวนมังคุด

3.1.4 การร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเป็นการสร้างผลประโยชน์ในเชิงการ พัฒนาร่วม

3.1.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการรวมกลุ่ม และทำให้เกิดการพัฒนาต่อไป

3.1.6 การตั้งกฎ ระเบียบของกลุ่มเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานให้กับสมาชิก ภายในกลุ่มที่ต้องยึดถือและปฏิบัติตาม

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้นในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

3.2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเจาะลึกด้านการพัฒนารูปแบบการตลาดโดยตรง เพราะการตลาดถือเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

3.2.3 ควรมีการศึกษากลุ่มแปลงใหญ่อื่นๆ เพื่อได้ทราบถึงกระบวนการทำงานของกลุ่มและการบริหารจัดการ

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ ธีระพงษ์. (2560). นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2560, 49.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2548). *วิสาหกิจชุมชน*. เอกสารประกอบการสัมมนา. กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2553). *พลังกลุ่ม*. กรุงเทพฯ : ส่วนเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *คู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่*.

วันที่ค้นข้อมูล 11 มกราคม 2561 เข้าถึงได้จาก

<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER057/GENERAL/DATA0000/00000233.PDF>

ขจรศักดิ์ วงศ์วิรัช. (2552). *การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเกษตรผักปลอดสารพิษ*

บ้านจำหู่ที่ 6 ตำบลปรางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. วันที่ค้นข้อมูล 16 พฤษภาคม 2561 เข้าถึงได้จาก

<http://janphar.lpru.ac.th/mgts/management/scan/Article%20Ajkoorpai%2001.pdf>

จิรวุฒิ มงคล เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน. (2557). *ความต้องการการส่งเสริม*

การเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

จุฑาภรณ์ ผาภู และ นิวัฒน์ มาศวรรณา. (2557). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการขับเคลื่อน*

ยุทธศาสตร์ การพัฒนาสู่สัตว์แบบมีส่วนร่วมสำหรับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารแก่นเกษตร*, 42(1), น.540-547.

เจลีศว นุรีภักดี และคณะ. (2545). *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2551). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

_____, และนิตยาพร เสมอใจ. (2547). *การจัดการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

นภาพรณี หะวานนท์. (2550). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

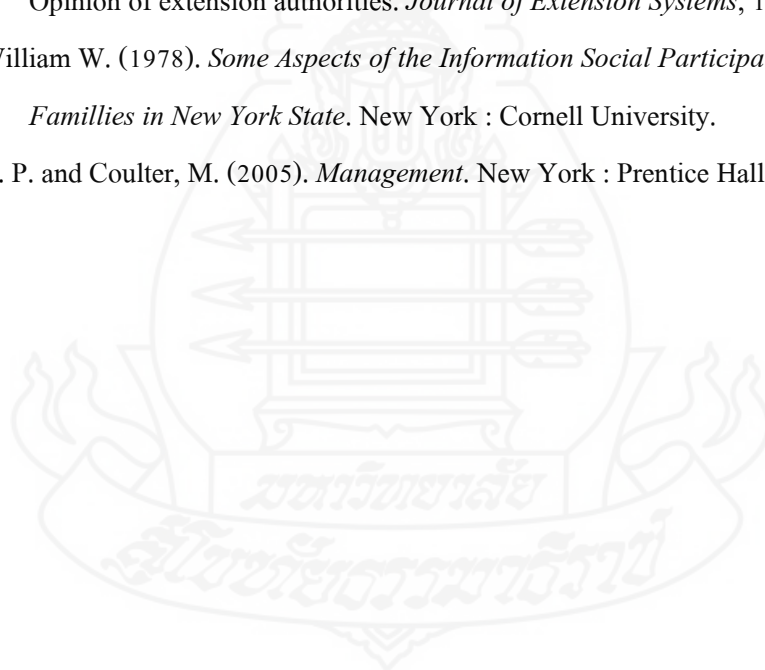
บัณฑิต อ่อนคำ และวิริยะ น้อยวงศ์ นยางค์. (2533). *ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์*

ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บั๊ก โปร โมชั่น แอนด์ เซอร์วิส จำกัด.

- บัณฑิต หนองบัว และคณะ. (2560). การพัฒนาศักยภาพการผลิตมังคุดเพื่อการส่งออกในโซ่อุปทานพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. *Veridian E-Journal*, Silpakorn University, 10(1), น. 807-821.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2559). การจัดการองค์การเกษตรกรในงานส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประชุม สุวดีดี. (2551). การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์
- ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์. (2551). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ปาริชาติ วัลย์เสถียร. (2543). กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พัชรี พงษ์ศิริ. (2541). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ: ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการการจัดหางาน. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พันธ์จิตต์ สีเหนียง และคณะ. (2557). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) ระบบส่งเสริมการเกษตรในประเทศไทย กรณีศึกษาพื้นที่ภาคกลาง. วารสารวิชาการ *Veridian EJournal*, 7(3), 601-612.
- พิมลรัตน์ คำบอด. (2558). การบริหารจัดการมังคุดในภาคตะวันออก : กรณีศึกษากลุ่มปรับปรุงคุณภาพมังคุดตรอกนอง ตำบลตรอกนอง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัย ธ.ก.ส.
- พิสิทธิ์ รัตนะ ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ และบำเพ็ญ เขียวหวาน. (2559). “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านถ่อนนาลับในจังหวัดอุดรธานี”. *แก่นเกษตร* 44, น. 612-618.
- มณฑล จันทร์แจ่มใส. (2551). ปัจจัยการสื่อสารการตลาดที่มีต่อการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: เกาะมุก จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- มณฑล เอกคุณุ์พันธ์. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- รุจิณี สันติกุล. (2556). *สถานการณ์ไม้ผลภาคตะวันออกปี 56*. *เคหการเกษตร*, 37(8 สิงหาคม), น.114-117.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2549). *การจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- วรางคณา ผลประเสริฐ. (2554). หน่วยที่1 แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ ใน *การจัดการเชิงกลยุทธ์ในการบริหารโรงพยาบาล*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัลย์พร ชมพูพิทักษ์, เบญจมิน ดอแสง และคณะ. (2546). *โครงการการบริหารจัดการกลุ่มการผลิตผักปลอดสารพิษ ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิไลพร จันทร์สุวรรณ. (2544). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมสร้างตนเองในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในนิคมสร้างตนเองท้ายเหมือง จังหวัดพังงา*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศศิภัทร พงษ์กัศริย์. (2549). *การส่งเสริมการรับงานไปทำที่บ้าน*. กรุงเทพฯ : กรมการจัดหางาน.
- สมคิด บางโม. (2553). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.
- สมบัติ ตงเต้า, สำเร้ง ช่างประเสริฐ, มาลัยพร เชื้อบัณฑิต, ชีรวุฒิ ชูตินันท์กุล, พิศาล หรินทรานนท์, อลงกรณ์ กรณ์ทอง และครรชิต พุทธิโกษา. (2555). *การสร้างต้นแบบเครือข่ายการผลิตมังคุดคุณภาพจังหวัดจันทบุรี*. ศูนย์วิจัยพืชสวนจันทบุรี, สำนักวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- สมลักษณ์ ไชยเสริฐ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการบริหารงานตำรวจนครบาล*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2551). *การศึกษาวิจัยในหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ*. จุลสารการท่องเที่ยว. สาคร สุขศรีวงศ์. (2551). *การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: จีพีไอเบอร์ดปรินท์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2557). *โอกาสและอุปสรรคของผักและผลไม้ไทยในอาเซียน*. *ประชาคมวิจัย* 20, 111 (กันยายน – ตุลาคม), 4.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). *สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2560*. กรุงเทพมหานคร, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- อนิวัช แก้วจางค์. (2551). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. สงขลา : นำศิลป์โฆษณา.
- Armstrong, M. (1996). *Management Processes and Functions*. London CIPD.
- Alastair T. White. (1982). *Why Community Participation*. United Nation. Children's Fund.

- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.
- Ernest, L. O, Gray, D. and J. Reid. (2010). Towards a cross-sector pluralistic agricultural extension system in a decentralized policy context: a Ghanaian case study. *Journal of Sustainable Development in Africa*, 12, 1-10.
- Forsyth, D. R. (2009). *Group Dynamics*. USA : Wadsworth, Cengage Learning.
- Glendenning, C. J. and S. C. Babu. (2011). *Decentralization of public-sector agricultural extension in India: the case of the district-level agricultural technology management agency (ATMA)*. IFPRI Discussion Paper 01067. Eastern and Southern Africa Regional Office, International Food Policy Research Institute (IFPRI).
- Herbert, T. T. (1976). *Dimensions of organization Behavior*. New York : Macmillan.
- Pezeshki-Raad, G., Aghahi, H. & Ukaga, O. (2001). Agricultural extension problems in Iran: Opinion of extension authorities. *Journal of Extension Systems*, 17 (1), 1-15.
- Reeder, William W. (1978). *Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Famillies in New York State*. New York : Cornell University.
- Robbin, S. P. and Coulter, M. (2005). *Management*. New York : Prentice Hall.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ (สำหรับ สมาชิกกลุ่ม)
การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด
อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ส่วนที่ 2 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ส่วนที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม ส่วนที่ 4 SWOT ของกลุ่ม และส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษา ดังนั้นจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ ข้อมูลทั้งหมดที่ท่านตอบมาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความหรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริงเพียงข้อเดียว

1. เพศ

- 1) ชาย 2) หญิง

2. อายุ.....ปี (ถ้าเกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

3. สถานภาพ

- 1) โสด 2) สมรส 3) หม้าย

4. ระดับการศึกษา

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี 2) ปริญญาตรี 3) สูงกว่าปริญญาตรี

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท

6. ระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม

- 1) น้อยกว่า 1 ปี 2) 1-2 ปี
 3) 2-3 ปี 4) 3 ปีขึ้นไป

ส่วนที่ 2 การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแปลงใหญ่

โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้ และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

- 5 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยกับการบริหารจัดการกลุ่มในระดับน้อยที่สุด

การบริหารจัดการกลุ่ม	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
1. การวางแผน					
1.1 มีการวางแผนนโยบายของโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาการรวมกลุ่ม เช่น การลดต้นทุนการผลิต และการต่อรองราคาผลผลิตมังคุด เป็นต้น					
1.2 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ โดยระดมความคิดจากสมาชิกในกลุ่ม					
1.3 มีกระบวนการติดตามผลและรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มระหว่างปี เช่น รายงานผลยอดขายมังคุด					
1.4 มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนต่างๆ ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม					
1.5 มีการสื่อสารให้กับสมาชิกที่รับผิดชอบปฏิบัติตามแผน					

การบริหารจัดการกลุ่ม	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
2. การจัดโครงสร้างองค์กร					
2.1 สมาชิกในกลุ่มสามารถร่วมตัดสินใจ หรือเสนอความคิดเห็นต่างๆ เช่น การกำหนดราคามังคุดของกลุ่ม					
2.2 สมาชิกภายในกลุ่มแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ เช่น งานด้านบัญชี งานด้านการตลาด เป็นต้น					
2.3 มีการจัดโครงสร้างองค์กรและจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเอกสารที่เผยแพร่ให้สมาชิกได้รับทราบ					
2.4 กลุ่มของท่านมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมกับเป้าหมาย เช่น ประชาน รองประชาน เหนรัญญิก และคณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น					
3. การจัดคนเข้าทำงาน					
3.1 มีสมาชิกที่มีทักษะความรู้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยี เช่น การป้องกันกำจัดแมลงและไรศัตรูทำลายใบอ่อน					
3.2 ประชานกลุ่มมอบหมายหน้าที่การทำงานให้แก่สมาชิกอย่างชัดเจน					
3.3 มีการจัดบุคคลเหมาะสมกับตำแหน่งงาน เช่น รองประชาน เหนรัญญิก คณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น					
4. การอำนวยความสะดวก					
4.1 มีแรงจูงใจในการทำงาน					

การบริหารจัดการกลุ่ม	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
4.2 ประธานกลุ่มสามารถควบคุมการบริหารงาน และวิธีการบริหารจัดการเพื่อทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้น					
4.3 ในการประชุมกลุ่มแต่ละครั้งจะเปิดโอกาสให้แก่มหาชิกในการแสดงความคิดเห็น					
4.4 มีการนำข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็น หรือข้อทักท้วงไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของกลุ่ม					
5. การควบคุม					
5.1 กลุ่มมีการออกกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน					
5.2 มีการประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามระบบคุณธรรม					
5.3 มีการให้ความสำคัญกับการรายงานและการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ					
5.4 ผู้บริหารกลุ่มมีการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านความซื่อสัตย์และจริยธรรมในการบริหารงาน					

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแปลงใหญ่

โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้ และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

- 5 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับมาก
- 3 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน ของกลุ่ม	มากที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน					
1.1 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผน จัดการเตรียมความพร้อม และ สั่งอำนวยความสะดวกในการดำเนิน โครงการแปลงใหญ่มังคุด					
1.2 ท่านมีส่วนร่วมในการให้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการแปลงใหญ่ มังคุด					
1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการให้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา หรืออุปสรรค ที่อาจเกิดขึ้นในการจัดทำโครงการ แปลงใหญ่มังคุด					
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ					
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม แผนในด้านการบริหารจัดการ โครงการ แปลงใหญ่มังคุด					
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม แผนในด้านกิจกรรมต่างๆ เช่น การกำหนด ราคามังคุด เทคโนโลยีการผลิตมังคุด					

การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน ของกลุ่ม	มาก ที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม แผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงาน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแปลงใหญ่ มังคุด เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัด จันทบุรี เป็นต้น					
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
3.1 ท่านได้รับประโยชน์จากกิจกรรม ในโครงการแปลงใหญ่มังคุด เช่น ความรู้ ด้านการผลิตมังคุดเพิ่มขึ้น ช่องทาง จัดจำหน่ายมังคุดที่หลากหลายขึ้น เป็นต้น					
3.2 ท่านได้รับประโยชน์ หรือสิทธิ พิเศษจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม แปลงใหญ่มังคุด เช่น ได้รับการถ่ายทอด เทคโนโลยีด้านการผลิตมังคุด					
3.3 ท่านได้รับประโยชน์จากการ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากมังคุดใน โครงการแปลงใหญ่มังคุด					
4. การมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล					
4.1 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตาม และ ประเมินผลด้านการควบคุมดูแลการ ใช้จ่ายเงินใน โครงการแปลงใหญ่มังคุด					
4.2 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและ ประเมินผลด้านปัญหาและอุปสรรคที่ เกิดขึ้นจากการดำเนิน โครงการแปลงใหญ่					
4.3 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตาม และ ประเมินผลความสำเร็จของโครงการแปลง ใหญ่มังคุด					

ส่วนที่ 4 SWOT ของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแปลงใหญ่

- 5 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรค ในระดับมากที่สุด
 4 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรค ในระดับมาก
 3 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรค ในระดับปานกลาง
 2 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรค ในระดับน้อย
 1 หมายถึง เป็นจุดแข็ง/ จุดอ่อน/ โอกาส/ อุปสรรค ในระดับน้อยที่สุด

SWOT ของกลุ่ม	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. จุดแข็ง					
1.1 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม					
1.2 สมาชิกในกลุ่มเป็นคนที่ในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคย และติดต่อสื่อสารได้ง่าย					
1.3 ประชากรกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยัน อดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้เพิ่มเติม และมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิต และหาวิธีเพิ่มผลผลิต					
2. จุดอ่อน					
2.1 ยังไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้					
2.2 สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม					

SWOT ของกลุ่ม	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
2.3 กลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงต้องนำมั่งคุดไปประมูลร่วมกับกลุ่มอื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมูล เป็นต้น					
2.4 สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ยากต่อการถ่ายทอดความรู้ และการบริหารจัดการ					
2.5 สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการเข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ					
2.6 ในกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางด้านการตลาด และบัญชี					
3. โอกาส					
3.1 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ในรูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่					
3.2 มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์					
3.3 ความต้องการมั่งคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่					

SWOT ของกลุ่ม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
3.4 การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ช่วยให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตได้					
3.5 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว					
4. อุปสรรค					
4.1 มีการดำเนินงานส่งเสริมนโยบายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ					
4.2 ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้					
4.3 ความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายเกษตรแปลงใหญ่โดยตรง					

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

-ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครับ/ค่ะ-

ภาคผนวก ข

แบบสนทนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบทอดวัฒนธรรมมาตุลีราช

แบบสนทนา
สำหรับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม
เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม
จังหวัดจันทบุรี

ชื่อ-สกุล บุคคลที่สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....
 หน่วยงาน.....หมายเลขโทรศัพท์.....
 E-mail.....สถานที่ตั้ง.....
 วัน เวลา และสถานที่ที่สัมภาษณ์.....

1. สภาพแวดล้อมจากการดำเนินงาน (SWOT Analysis) ของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

1.1 จุดแข็ง

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 จุดอ่อน

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 โอกาส

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 อุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

2. การบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

2.1 การวางแผน เช่น การวางแผนสนับสนุนเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร
ขั้นตอนการวางแผน ประสิทธิภาพของแผน เป็นต้น

.....

.....

.....

.....

2.2 การจัดโครงสร้างองค์กร เช่น การแบ่งหน้าที่การทำงาน ขอบเขตความรับผิดชอบ
โครงสร้างองค์กร สายบังคับบัญชา การกระจายหรือรวมอำนาจ เป็นต้น

.....

.....

.....

.....

2.3 การจัดคนเข้าทำงาน เช่น ตำแหน่งของสมาชิก การพัฒนาและฝึกอบรม

.....

.....

.....

.....

2.4 การอำนวยความสะดวก เช่น ภาวะผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน

.....

.....

.....

.....

.....

2.5 การควบคุม เช่น กลไกการควบคุม กระบวนการควบคุม และประเภทการควบคุม
เป็นต้น

.....

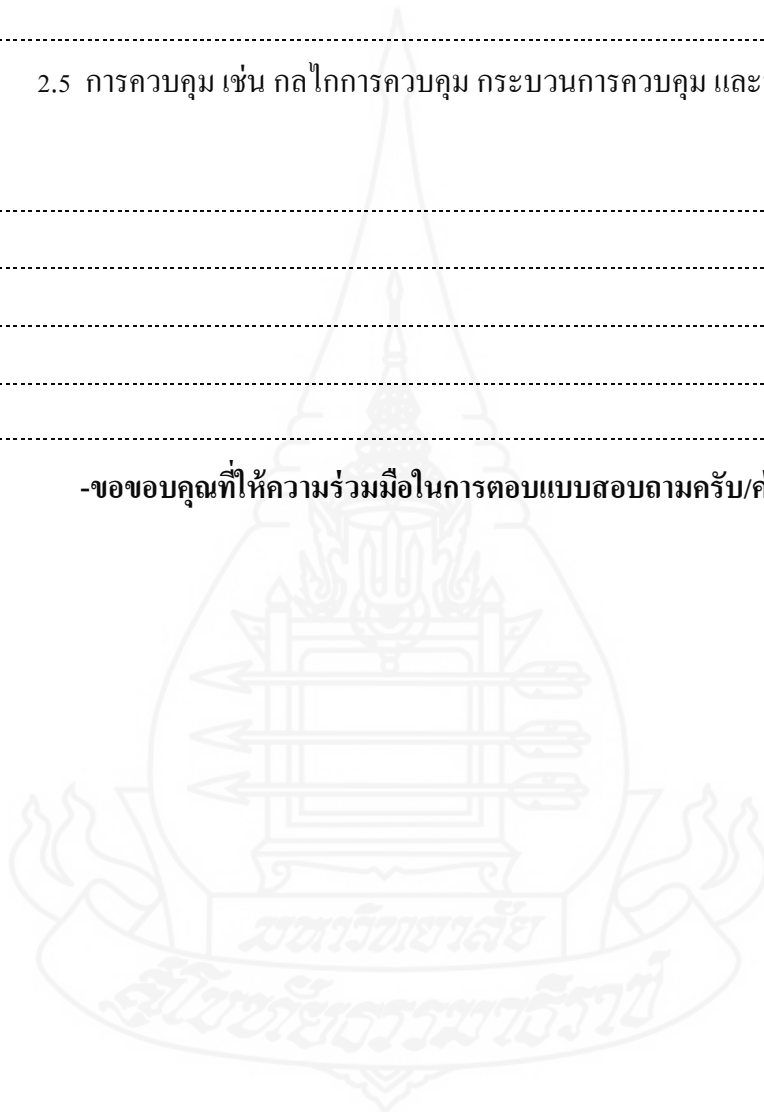
.....

.....

.....

.....

-ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครับ/ค่ะ-

ภาคผนวก ค

ค่าความตรง

ตารางที่ ค-1 ค่าความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
การบริหารจัดการกลุ่ม						
1. มีการวางแผนนโยบายของโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาการรวมกลุ่ม เช่น การลดต้นทุนการผลิต และการต่อรองราคาผลผลิตมังคุด เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
2. มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ โดยระดมความคิดจากสมาชิกในกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
3. มีกระบวนการติดตามผลและรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มระหว่างปี เช่น รายงานผลยอดขายมังคุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
4. มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนต่างๆ ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม	0	+1	+1	+1	+1	0.80
5. มีการสื่อสารให้กับสมาชิกที่รับผิดชอบปฏิบัติตามแผน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
6. สมาชิกในกลุ่มสามารถร่วมตัดสินใจหรือเสนอความคิดเห็นต่างๆ เช่น การกำหนดราคามังคุดของกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
7. สมาชิกภายในกลุ่มแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ เช่น งานด้านบัญชี งานด้านการตลาด เป็นต้น	+1	+1	0	+1	+1	0.80

ตารางที่ ค-1 (ต่อ)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
8. มีการจัดโครงสร้างองค์กรและจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเอกสารที่เผยแพร่ให้สมาชิกได้รับทราบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
9. กลุ่มของท่านมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมกับเป้าหมาย เช่น ประชาน รองประชาน เหนือญุก และคณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
10. มีสมาชิกที่มีทักษะความรู้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยี เช่น การป้องกันกำจัดแมลงและไรศัตรูทำลายใบอ่อน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
11. ประชานกลุ่มมอบหมายหน้าที่การทำงานให้แก่สมาชิกอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
12. มีการจัดบุคคลเหมาะสมกับตำแหน่งงาน เช่น รองประชาน เหนือญุก คณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
13. มีแรงจูงใจในการทำงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
14. ประชานกลุ่มสามารถควบคุมการบริหารงาน และวิธีการบริหารจัดการเพื่อทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ ก-1 (ต่อ)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
15. ในการประชุมกลุ่มแต่ละครั้ง จะเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกในการแสดงความคิดเห็น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
16. มีการนำข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็น หรือข้อทักท้วงไปปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
17. กลุ่มมีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
18. มีการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามระบบคุณธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
19. มีการให้ความสำคัญกับการรายงานและการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
20. ผู้บริหารกลุ่มมีการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านความซื่อสัตย์ และจริยธรรมในการบริหารงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ ค-1 (ต่อ)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม						
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการแปลงใหญ่มังคุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
2. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการแปลงใหญ่มังคุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
3. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการจัดทำโครงการแปลงใหญ่มังคุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
4. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านการบริหารจัดการโครงการแปลงใหญ่มังคุด	0	+1	+1	+1	+1	0.80
5. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านกิจกรรมต่างๆ เช่น การกำหนดราคามังคุด เทคโนโลยีการผลิตมังคุด เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
6. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนในด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแปลงใหญ่มังคุด เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ ก-1 (ต่อ)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
7. ท่านได้รับประโยชน์จากกิจกรรมในโครงการแปลงใหญ่มังคุด เช่น ความรู้ด้านการผลิตมังคุดเพิ่มขึ้น ช่องทางจัดจำหน่ายมังคุดที่หลากหลายขึ้น เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
8. ท่านได้รับประโยชน์หรือสิทธิพิเศษจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มแปลงใหญ่มังคุด เช่น ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิตมังคุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
9. ท่านได้รับประโยชน์จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากมังคุดในโครงการแปลงใหญ่มังคุด	+1	0	+1	+1	+1	0.80
10. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินในโครงการแปลงใหญ่มังคุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
11. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการแปลงใหญ่มังคุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
12. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลความสำเร็จของโครงการแปลงใหญ่มังคุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ ค-1 (ต่อ)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
SWOT ของกลุ่ม						
1. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
2. สมาชิกในกลุ่มเป็นคนในพื้นที่เกือบทั้งหมด ทำให้คุ้นเคย และติดต่อสื่อสารได้ง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
3. ประธานกลุ่มแปลงใหญ่มีความขยันอดทนต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ หมั่นหาความรู้ เพิ่มเติมและมีการแบ่งปันถ่ายทอดความรู้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนบ้าน หาวิธีลดต้นทุนการผลิต และหาวิธีเพิ่มผลผลิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
4. ยังไม่มีการบริหารจัดการศูนย์คัดแยกผลไม้ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเพิ่มมูลค่ามังคุดได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
5. สมาชิกในกลุ่มบางรายยังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
6. กลุ่มมีผลผลิตน้อย จึงต้องนำมังคุดไปประมูลร่วมกับกลุ่มอื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าประมูล เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ ก-1 (ต่อ)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	IOC
7. สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย และมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ยากต่อการถ่ายทอดความรู้ และการบริหารจัดการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
8. สมาชิกบางส่วนยังมีปัญหาการเข้าถึงระบบข้อมูลสารสนเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
9. ในกลุ่มยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมทางด้านการตลาด และบัญชี	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
10. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันในรูปแบบของเกษตรแปลงใหญ่	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
11. มีหน่วยงานหลักดูแลในเรื่องการส่งเสริมเกษตรกรที่ชัดเจน คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
12. ความต้องการมั่งคุดของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีช่องทางในการกระจายสินค้าที่ผลิตได้จากการส่งเสริมนโยบายเกษตรแปลงใหญ่	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
13. การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตทางการเกษตร ช่วยให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ ค-1 (ต่อ)

รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
14. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการผลิตได้อย่างรวดเร็ว	+1	+1	+1	+11	+1	1.00
15. มีการดำเนินงานส่งเสริมนโยบายที่เข้าซ้องกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกษตรกรไม่มีเวลาประกอบอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
16. ปัญหาความผันผวนของสภาพอากาศ รวมไปถึงปัญหาด้านการจัดการน้ำ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรแปลงใหญ่ทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามที่คาดการณ์ไว้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00
17. ความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายเกษตรแปลงใหญ่โดยตรง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00

ภาคผนวก ง

ค่าความเที่ยง

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
a1	170.9130	1044.810	.569	.977
a2	170.9130	1051.447	.480	.977
a3	171.3043	1029.949	.646	.977
a4	171.3043	1015.676	.768	.976
a5	171.2174	1037.723	.604	.977
a6	170.8696	1033.391	.704	.977
a7	171.4783	1015.261	.749	.977
a8	171.2174	1020.178	.752	.976
a9	171.1304	1010.573	.804	.976
a10	170.8261	1054.605	.598	.977
a11	170.9565	1017.407	.774	.976
a12	170.8261	1002.423	.888	.976
a13	171.0000	1050.727	.624	.977
a14	171.0000	1043.364	.666	.977
a15	170.6957	1039.130	.624	.977
a16	170.8696	1047.937	.606	.977
a17	171.2609	1018.747	.775	.976
a18	171.1739	1025.150	.768	.976
a19	170.9565	1046.771	.496	.977
a20	170.9130	1055.356	.480	.977

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b1	171.3478	1041.055	.723	.977
b2	171.2609	1031.292	.790	.976
b3	171.1304	1031.391	.740	.977
b4	171.2174	1027.905	.801	.976
b5	171.4348	1006.348	.882	.976
b6	171.0000	1056.909	.393	.977
b7	170.6957	1052.767	.525	.977
b8	170.6087	1046.885	.656	.977
b9	171.9130	1046.538	.417	.977
b10	171.6087	1024.704	.725	.977
b11	171.3043	1051.221	.471	.977
b12	171.1739	1038.877	.692	.977
c1	171.2174	1020.178	.752	.976
c2	171.1304	1010.573	.804	.976
c3	170.8261	1054.605	.598	.977
c4	170.9565	1017.407	.774	.976
c5	170.8261	1002.423	.888	.976
c6	171.0000	1050.727	.624	.977
c7	171.0000	1043.364	.666	.977
c8	170.6957	1039.130	.624	.977
c9	170.8696	1047.937	.606	.977
c10	171.2609	1018.747	.775	.976
c11	171.1739	1025.150	.768	.976
c12	170.9565	1046.771	.496	.977
c13	170.9130	1055.356	.480	.977
c14	171.3478	1041.055	.723	.977
c15	171.2609	1031.292	.790	.976
c16	171.1304	1031.391	.740	.977
c17	171.2174	1027.905	.801	.976

N of Cases = 30.0 N of Items = 49 Alpha = .977

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	นางวรรณมาศ แสงประทุม
วัน เดือน ปีเกิด	6 มิถุนายน 2527
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพืชสวน จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

